

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Akademia e Drejtësisë - Akademia Pravde - Academy of Justice

Program Početne Obuke

za novo imenovane sudije

2024/2025

Pristina, 2024

Ovaj program obuke je usvojen od Upravnog Saveta Akademije Pravde dana
Od. 21 august 2024 godine.

Objavljeno od strane Akademije Pravde

© AD 2024, Sva prava zadržana. Sadržaj ovog materijala može da se koristi u obrazovne i ne-komercijalne svrhe u odnosu na AD kao izvor. Zabranjena je reprodukcija, fotokopiranje ili bilo koji drugi oblik objavljivanja bez odobrenja od AD.

Tabela sadržaja

1. U v o d	5
2. Glavni ciljevi programa obuke.....	6
3. Pravni osnov.....	6
4. Metodologija za izradu programa obuke.....	6
5. Struktura i sadržaj PPO.....	7
5.1 Ciljevi kvalifikacije	7
5.2 Struktura PPO.....	7
5.3 Sadržaj PPO	9
5.3.1 Deo praktične obuke.....	10
5.3.2 Deo praktične obuke.....	10
5.4 Program obuke u ne pravosudne institucije.....	11
5.5 Simulacija suđenja	11
6. Procena	12
6.1 Primer obrasca za ocenjivanje od strane trenera	12
6.2 Primer obrazaca za ocenjivanje od strane mentora.....	13
7. Kalendar i raspored obuke	20
8. Moduli obuke u PPO 2024/2025. za novo imenovane sudije.....	20
8.1 Nacionalni i međunarodni pravni poredak	21
8.1.1 Ustavna pravda u odnosu na pravosudni i tužilački sistem	21
8.1.2 Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim stvarima, priznavanje i izvršenje stranih zakona.....	22
8.1.4 Pravo Evropske unije.....	23
8.1.5 Evropska konvencija o slobodi i ljudskim pravima.....	24
8.2 Krivični Zakonik Republike Kosova.....	24
8.2.1 Krivični Zakonik – Opšti deo.....	24
8.2.2 Krivični Zakonik - Posebni deo	25
8.2.3 Kibernetički kriminal	26
8.2.4 Kaznena politika	26
8.3 Zakonik o krivičnom postupku Republike Kosovo	27
8.3.1 Prethodni krivični postupak	27
8.3.4 Stranke u krivičnom postupku, ovlašćenja i izuzeće sudije u krivičnom postupku.....	28
8.3.6 Svedoci i oštećeni u krivičnom postupku	28
8.3.7 Dokazi u krivičnom postupku.....	29
8.3.8 Početni pretres.....	29
8.3.9 Sudski pretres.....	29

8.3.10 Postupak po pravnim lekovima.....	30
8.3.11 Oblik dostavljanja podnesaka i izračunavanje rokova	30
8.3.12 Pojam i vrste presude	31
8.3.13 Krivični postupak prema počiniocima sa mentalnim smetnjama	31
8.3.14 Posebni postupci prema ZKPK	32
8.3.15 Alternativni postupci.....	32
8.4 Građansko, upravno i ekonomsko pravo	33
8.4.1 Parnični postupak -prvi deo	33
8.4.2 Parnični postupak – drugi deo	33
8.4.3 Vanparnični postupak	34
8.4.4 Izvršni postupak	34
8.4.5 Upravno pravo	34
8.4.6 Obligaciono pravo	35
8.4.7 Komercijalno pravo	35
8.4.8 Pravo svojine i druga prava stvari	36
8.4.9 Nasledno pravo	37
8.4.10 Radno pravo	37
8.4.11 Porodično pravo.....	37
8.5 Lične i interdisciplinarne veštine.....	38
8.5.1 Razvoj socijalnih veština i upravljanje stresom	38
8.5.2 Profesionalna Etika i disciplinska odgovornost.....	39
8.5.3 Upravljanje predmetima i procena učinka.....	39
8.5.4 Pravila komunikacije	40
8.5.5 Obrazloženje sudskih odluka (krivično-građanska oblast).....	40
8.5.6 Administracija i odgovornosti pravosuđa	41
8.6 Zakonodavstvo i dopunske veštine	41
8.6.1 Zakon o Maloletničkoj Pravdi.....	41
8.6.2 Posredovanje u predmetima građanske oblasti	42
8.6.3 Zakon o prekršajima.....	42
8.6.4 Zaštita od diskriminacije.....	42
8.6.5 Nasilje u porodici	43
10. Zaključak.....	44

1. Uvod

Početna obuka je suštinska komponenta svakog sistema za pružanje kvalitetne pravde i ključni faktori u garantovanju nezavisnosti, nepristrasnosti, profesionalne i etičke kompetentnosti pravosuđa. Akademija pravde, u okviru svog mandata, organizuje početnu obuku za obuku novoimenovanih sudija i državnih tužilaca. Program Početne obuke (PPO) za novoimenovane sudije ima za cilj razvoj profesionalnih kapaciteta i praktičnih veština novoimenovanih sudija i državnih tužilaca. PPO traje 12 meseci i njegova struktura je podeljena na dva dela: teorijsku obuku koja se sprovodi u kombinaciji sa pregledima predmeta iz sudske prakse, simulacijama i drugim oblicima, dok se praktični deo sprovodi u sudovima i tužilaštvima gde su imenovani pod nadzorom mentora.

Obuka novoimenovanih sudija i tužilaca ima za cilj da nauči ne samo zakon, već i širok spektar praktičnih veština koje će im biti potrebne u njihovom profesionalnom životu, kao što su sastavljanje presuda i procesnih odluka, sposobnost postavljanja pitanja, predsedavanje ročišta ili vršenje drugih korisnih radnji za unapređenje krivičnog ili građanskog predmeta.

Znanja stečena na početnoj obuci, kako u teorijskom, tako i u praktičnom delu, biće od znatnog značaja u profesionalnom formiranju nezavisnih, nepristrasnih i efikasnih sudija i tužilaca.

Program za dvanaestu generaciju sudija 2024/2025 je sveobuhvatan počev od domaćeg i međunarodnog zakonodavstva, izrade sudskih odluka na osnovu analize činjenica, primene etičkih pravila, razvoja sudijskih i društvenih veština, razvoja istraživačkih, organizacionih i upravljačkih kapaciteta i razvoj interdisciplinarnih veština. Za realizaciju programa koristiće se interaktivna metodologija, razmatranje predmeta iz sudske prakse i njihovo rešavanje od strane novoimenovanih sudija, simulacije suđenja itd.

Za realizaciju ovog programa obuke biće izrađeni prateći dokumenti kao što su: moduli obuke, kalendar obuke, raspored obuke i materijali za prezentaciju za određene teme.

Ovaj program obuke je odobrio Upravni savet AP.

2. Glavni ciljevi programa obuke

Pravosudna obuka za sudije je neophodna za funkcionisanje profesionalnog pravosudnog i tužilac kog sistema. Konkretno, obuka novoimenovanih sudija ili početna obuka, kako je poznato u terminologiji pravosudne obuke, smatraju se vrlo korisnom i potrebnom i smatraju se jednim od ključnih faktora u garantovanju nezavisnosti, nepristrasnosti i profesionalne i etičke kompetencije sudstva.

Program početne obuke za 2024. godinu, ima sledeće glavne ciljeve:

- Obezbeđivanje adekvatnog programa obuke za početne sudije, zasnovanog na postojećem znanju korisnika;
- Stvaranje programa obuke koji odražava kompetencije i zadatke za obavljanje profesije sudije;
- Treneri / mentori koji treba da služe kao olakšavajući faktor u procesu učenja, smatrajući sud kao jednu obrazovnu ustanovu;
- Informisanje o radu drugih pravosudnih institucija;
- Pružanje mogućnosti korisniku, koji angažovanjem u timskom radu, može sprovesti istraživanja radi svog profesionalnog razvoja i istraživanja kako bi doprineo ukupnom razvoju sudskog i tužilačkog sistema.

3. Pravni osnov

Zakon o Akademiji Pravde je osnovni zakon za organizovanje početne obuke. Ostale odredbe koje definišu i podržavaju početnu obuku nalaze se i u drugim zakonima koji regulišu funkcionisanje pravosudnog sistema.

U cilju praktičnog sprovođenja ovog programa obuke, AD pored koordinacije sa Sudskim Savetom Kosova, usvaja i interna pravila.

U tu svrhu AD zasnovana je na:

- Zakon o Akademiji pravde (Zakon Br. 05 / L-095)
- Zakon o Sudovima (Zakon Br. 06/L - 054)
- Zakon Br. 06/L-055 o Sudskom Savetu Kosova
- Zakon o Izmeni i Dopuni Zakona Br.03/L-223 o Sudskom Savetu Kosova (Br. 05/L094)
- Uredba o Programu Početne Obuke br. 01/2024
- Plan Rada AP za 2024. godinu (usvojen od strane Upravnog Saveta AP 29. novembra 2023);

4. Metodologija za izradu programa obuke

Za izradu ovog programa obuke vođeni su razgovori sa glavnim predstavnicima pravosudnog sistema, sa sudijama, trenerima i novoimenovanim sudijama prethodne generacije. Zahtev SSK-a za ažuriranje programa je takođe adresiran održavanjem zajedničkog sastanka sa

Predsednicima sudova, članovima SSK-a, trenerima Akademije, sudijama koje prate početnu obuku generacije XI i članovima Programskog Saveta AP.

U nastavku su navedeni nekoliko koraka za izradu ovog programa:

- Sastanci sa Predsedavajućim i članovima Sudskog saveta Kosova;
- Sastanak sa Predsednicima sudova, trenerima AP i sudijama Početne obuke generacija XII
- Realizacija radionice sa Programskim savetom i trenerima AP
- Analiza pravne strukture na snazi;
- Praksa međunarodnih institucija za obuku itd.

Akademija je razmotrila zahtev SSK-a za ažuriranje programa i u saradnji je adresirala sve potrebne izmene.

5. Struktura i sadržaj PPO

5.1 Ciljevi kvalifikacije

Opšti koncept ciljeva profesionalne kvalifikacije učesnika PPO je:

- Ispunjavanje opštih uslova za funkciju sudije na Kosovu;
- Kompetencije (znanje, veštine i stavovi) potrebne za uspešan profesionalni učinak sudija u pravosudnom sistemu na Kosovu;
- Sposobnost za suočavanje sa stalno promenljivim zahtevima i izazovima;
- Sposobnost korišćenja i primene traženih kompetencija direktno na poslu (profesionalne, metodološke, socijalne i lične), naglašavanje socijalnih i ličnih kompetencija, nezavisno razmišljanje o sudskim predmetima, razmatranje alternativnih postupaka, ubedljivo dokazivanje;
- Orijehtisanje na praktična pitanja i svest o odnosu između pravne, socijalne i ekonomske dimenzije;
- Uslovi za uspešno okončanje (samo organizovanje i disciplina, sposobnost za suočavanje sa visokim radnim pritiskom);

5.2 Struktura PPO

Početna obuka traje dvanaest (12) meseci. Određivanje vremena po zakonu omogućava da obuka bude intenzivna, a struktura programa početne obuke za 2019. i 2020. podeljena je u dva dela. Prvi deo uključuje teorijsku obuku kombinovanu sa razmatranjem predmeta iz sudske prakse, simulacije itd., dok je drugi deo praktične obuka praćeno obukom u ne pravosudnim institucijama vezanim za rad sudija i tužilaca.

Da bi se odredila struktura početne obuke, prvo je potrebno da se odrede kompetencije koje treba razviti za novoimenovane sudije, tj. moramo da znamo koje kvalitete treba da ima jedan sudija.

Da bi se razvile kompetencije kod učesnika obuke u AP, to je zasnovano na sledećoj šemi:

Lični integritet i profesionalno ponašanje	<ul style="list-style-type: none"> • Nezavisnost i nepristrasnost • Samopouzdanje i autentičnost • Iskrena posvećenost za pravično suđenje 	<ul style="list-style-type: none"> - Uveren je u pravni sistem i svoje kvalitete; - Predstavlja donesenu odluku; - Pokazuje individualnost i otpornost na uticaj svojih postupaka; - Ima smelosti, kad je to potrebno, da se protivi prevladavajućim stavovima; - Jasan je u pogledu očekivanja, postavljenih granica.
Pravne i sudske veštine	<ul style="list-style-type: none"> • Odlučnost, donošenje sudskih odluka • Ubeđenje • Analitička sposobnost i sposobnost za presuđivanje • Odgovornost za rukovođenje, • Rukovođenje 	<ul style="list-style-type: none"> - Donosi odluke na osnovu raspoloživih podataka; - Deluje odlučno čak i kada se pritisak povećava. - Daje jasno i potpuno razumevanje strukture donošenja odluka i procesa koji sledi u izradi odluka; - Dobija saglasnost strana za odlučivanje; - Daje puno značenje formulisanom tekstu; - Primenjuje mogućnosti za okupljanje stranaka i posredovanje u rešavanju spora; - Obrađuje i rešava različite podatke; - Sistematski pregledava i ocenjuje; - Postavlja pitanja na osnovu razumevanja; - Raspravlja o pitanjima u skladu sa situacijama; - Koristi logičke misli koje vode ka stvaranju izjava do jasnog i transparentnog obrazloženja; - Planira i organizuje svoj rad o nekom slučaju; - Uključuje druge u važne teme; - Omogućuje drugima da dodaju svoje stručnosti gde je to moguće; - Organizuje rad zaposlenih što je efikasnije moguće; - Obaveštava ostale o napretku rada; - Prilagođava procedure (sadržaj, kvalitet i temporalnost) ako je to potrebno.
Profesionalna posvećenost	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost za upravljanje kancelarijom, • Sposobnost učenja i razmišljanja • Sposobnost za saradivanje <ul style="list-style-type: none"> • Fleksibilnost i sposobnost da 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvija organizacione i rukovodeće kapacitete za predsedavanje sesijama za intervju i vođenje sastanaka. - Otvoren je za povratne informacije od drugih i posvećen učenju; - Radoznalost, aktivno traži inovacije i / ili druge situacije; - Sprema da učestvuju stručnom obrazovanju i redovnoj obuci kako bi povećao profesionalne kapacitete o domaćem i međunarodnom zakonodavstvu

Društvena svest	radi pod pritiskom	<ul style="list-style-type: none"> - Otvorenost za saradnju sa drugima; - Preuzima inicijativu i iskoristi priliku da podeli znanje, podršku i da se konsultuje sa drugima radi poboljšanja kvaliteta i efikasnosti pravde; - Razmenjuju prakse sa institucijama vezanim za rad sudova i tužilaštava;
	<ul style="list-style-type: none"> • Slušanje i komuniciranje • Pogodnost • Ubeđenje • Posvećenost društvenog okruženja 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokazuje razumevanje o situacije drugih i lično kontaktira, osetljiv je na motivaciju - aktivno slušanje - drugima daje osećaj da je njihov doprinos prihvaćen; - Prilagođava svoj pristup, kada se situacija promeni ili kada diktira, prilagodi se konkretnim okolnostima i različitim situacijama; - Daje jasno i potpuno razumevanje strukture donošenja odluka i procesa koji sledi u izradi odluka; - Daje puno značenje formulisanom tekstu; - Svača mogućnosti za objedinjene stranaka i posredovanje u rešavanju spora. - Ima sklonost ka društvenom razvoju i oblikuje sopstveni imidž u okviru zakona; - Zahteva stare, nove i kontradiktorne informacije, različite perspektive koje mogu uticati na odluku i postupak; - Pokazuje svest o uticaju različitih okolnosti i stranaka; - Procenjuje uticaj njihove uloge i položaja u društvenom kontekstu, uzimajući to u obzir zadržavajući distancu; - Posедуje znanje o društveno-ekonomskom kontekstu u kome se funkcije obavljaju;

PPO je uokviren kao profesionalni, modulirani i orijentacioni program rada koji objedinjuje teorijske i praktične elemente učenja. Posebno je dizajniran za početni profesionalni razvoj sudija. To je kombinacija praktičnih i teoretskih faza, kao i faza nastave i samoučenja.

5.3 Sadržaj PPO

Sadržaj početne obuke biće usmeren na razvoj profesionalnih kompetencija, etičkih i interdisciplinarnih vrednosti novoimenovanih sudija, sa posebnim akcentom na:

- Jačanje kapaciteta za domaće i međunarodno zakonodavstvo;
- Izrada sudskih odluka na osnovu analize činjenica;
- Primena etičkih pravila;
- Prilagođavanje konkretnim okolnostima i situacijama tokom vršenja funkcije sudije / tužioca;
- Razvijanje sudskih veština;
- Razvijanje društvenih veština;
- Razmena praksi sa institucijama vezanim za rad sudova i tužilaštava;
- Razvijanje istraživačkih, organizacionih i upravljačkih kapaciteta;

- Razvijanje interdisciplinarnih veština.

Ove kompetencije će se razvijati kroz module koji su priloženi kao dodatak ovom programu, praktičnu obuku, programe u ne pravosudnim institucijama vezanim za rad sudova i tužilaštava, kao i praktični rad koji im bude dodeljen od strane trenera ili mentora.

5.3.1 Deo praktične obuke

U ovom delu, obuka se razvija u teoretskom delu kombinovana sa slučajevima iz sudske prakse, zasnovana na modulima za obuku koji uključuju obuku iz svih grana prava i pozitivnog domaćeg zakonodavstva Acquis Communautaire, Evropske Konvenciju o Ljudskim Pravima i druga međunarodna akta.

Sadržaj programiranog radnog vremena za svaki od modula koja će se realizovati kombinacijom sa praktičnom obukom, određuje se u funkciji:

- Sadržaja modula za obuku;
- Prirode i poteškoće modula;
- Vrsta modula i njegov značaj za sudsku / tužilačku praksu;

Uopšteno, program obuke svakog od modula sadrži najmanje određeni broj treninga koji se provode prema planu rada.

U okviru programa obuke, pored profesionalnih modula i interdisciplinarnog karaktera, uključeni su i dodatni moduli koji će se realizovati kroz platformu za učenje na daljinu.

5.3.2 Deo praktične obuke

Deo praktične obuke odvija se u sudovima. Obuka se sprovodi pod nadzorom mentora (sudija), koji nadgleda sprovođenje programa obuke kako je definisano u ovom programu i u priručniku za praktičnu obuku, kao i za procenu performansi korisnika tokom obuke. Praktični program uključuje profesionalna pitanja, pravila komunikacije, upravljanje slučajevima, etiku i druga praktična pitanja koja su od interesa za korisnika. Tokom ove obuke novoimenovani sudija može da pomogne sudiji u vršenju njegove funkcije, aktivno učestvuje u sudskim aktivnostima povodom njegove/njene prakse, ali uvek pod vođstvom mentora.

Program praktične obuke realizuje se na osnovu „Uredbe za trenere i mentore“ kao i „Uredbe o Početnoj obuci“ kojim se preciziraju dužnosti i odgovornosti mentora i korisnika tokom realizacije praktične obuke.

Svrha ovog priručnika je da opiše ulogu i odgovornosti mentora i korisnika tokom praktične obuke PPO-a (faze mentorstva). U priručniku su takođe opisane neke pravne, etičke i interdisciplinarnе kompetencije gde učesnici programa obuke treba da imaju koristi tokom praktične obuke.

Mentorima su takođe date ideje kako da korisnike izlože širokom spektru tema koje bi ih pripremile da preuzmu službene dužnosti nakon završene početne obuke. Fokus programa stažiranja je na važnosti pružanja stvarnog praktičnog iskustva korisnicima u razvoju njihovih veština, od profesionalnih, pravnog pisanja, kritičkog mišljenja, etike, pravila komunikacije, upravljanja slučajevima i mnogih drugih praksi od interesa za korisnike.

Pored toga, tokom praktične obuke novoimenovane sudije će pohađati poseban modul za obuku koji se realizuje uporedo sa praktičnom obukom. Ovaj modul se odnosi na podizanje pravosudnih veština korisnika na imajući u vidu izmene i dopune Zakona o Krivičnom Postupku koje se odnose na ispitivanja i vođenja glavnog pretresa. Konkretno, biće izgrađena veština za podnošenje uvodne reči, direktno i unakrsno ispitivanje, dovođenje u sumnju, rehabilitaciju i završna reč.

Tokom ovog dela obuke, učesnici takođe mogu pohađati obuke u platformi za učenje na daljinu i različitim praktičnim programima u ne pravosudnim institucijama.

Na kraju ove obuke, mentori ocenjuju korisnike gde su oni uključeni, njihov opšti učinak tokom obuke, aspekti praktičnog profesionalnog rada, poštujući raspored, itd.

5.4 Program obuke u ne pravosudne institucije

Pored praktične obuke u sudovima, novoimenovane sudije takođe će proći obuku u raznim institucijama pravosudnog sistema i van njih, čiji je rad vezan za rad sudija. To će biti omogućeno saradnjom uspostavljenom između AP i institucija.

Institucije u kojima će novoimenovane sudije da pohađaju obuku su:

- Ustavni Sud
- Ombudsman
- Policija Kosova
- Korektivna Služba
- Probaciona Služba
- Carina Kosova
- Agencija za Zaštitu Ličnih Podataka
- Institut Sudske Medicine

5.5 Simulacija suđenja

Pored tradicionalnih metoda obuke kao što su interaktivne diskusije, studije slučaja, korisnici početne obuke tokom obuke takođe će biti uključeni u simulaciji suđenja.

Simulacija suđenja ostvaruje se odabirom predmeta iz sudske prakse iz krivične / građanske oblasti uz uključivanje elemenata iz drugih oblasti prava.

Svrha simulacije suđenja je povećanje veštine i sposobnosti u izražavanju, povećanje samopouzdanja, razvijanja kritičkog mišljenja i sposobnost za rad u ekipi. Takođe, simulacijom suđenja, učesnici mogu poboljšati način analize i obrazloženja činjenica, da razvijaju veštinu slušanja i saradnje, da bolje svate pravosudni sistem, kao i da unaprede znanje o pravilima suđenja pred sudskim većem. U programu obuke planirano je ukupno 13 simulacija, od čega 6 u krivičnoj i 7 u građanskoj oblasti.

6. Procena

Proces za ocenjivanje uspešnog završetka programa obuke novoimenovanih sudija određena je Uredbom Br. 1/2024 o Početnoj obuci. Ovaj proces se sprovodi, ali nije ograničeno samo na izveštaj o pohađanju obuke, izveštaj trenera, izveštaj mentora koji su sažeti u finalnom izveštaju pripremljenom od strane AP, a koji se dostavlja SSK i TSK na kraju programa obuke. Testiranje učesnika može da se obavi po ovom sistemu:

- Finalni test za PPO se sastoji od rezultata svakog modularnog testa;
- Modul testovi se mogu realizovati u različitim oblicima: pismeni testovi, verbalni testovi, pismeni elaborati, prezentacije;
- Preduslov za učešće na modularnom testu je redovno učešće na obuci.

Procena tokom teorijske obuke zasnivaće se na gore navedenoj šemi vezanoj za razvoj kompetencija učesnika obuke na osnovu sledeće šeme, dok će se ceo proces procene rezultata obuke zasnivati na kriterijumima utvrđenim zakonom i drugi normativnim aktima za procenu sudija.

6.1 Primer obrasca za ocenjivanje od strane trenera

Obrazac za procenu od strane trenera za praktični rad ili za praktične slučajeve učesnika obuke, osim ocena na ispitima.

Ime i prezime sudije/državnog tužilaca u PPO:			Modul obuke:		
Identifikacija činjenica	Poznavanje i sprovođenje zakona	Analiziranje činjenica	Zaključak i obrazloženje	Upotrebljeni jezik	Opšta procena
Nedovoljno	Nedovoljno	Nedovoljno	Nedovoljno	Nedovoljno	Nedovoljno
Dovoljno	Dovoljno	Dovoljno	Dovoljno	Dovoljno	Dovoljno
Dobro	Dobro	Dobro	Dobro	Dobro	Dobro
Vrlo dobro	Vrlo dobro	Vrlo dobro	Vrlo dobro	Vrlo dobro	Vrlo dobro
Odlično	Odlično	Odlično	Odlično	Odlično	Odlično
Komentar trenera i preporuke gde korisnik ima potrebe za poboljšanje:					

Datum: ___/___/___

Ime & Potpis Trenera _____

6.2 Primer obrazaca za ocenjivanje od strane mentora

I. SUDSKI I TUŽILAČKI PROFESIONALNI KAPACITET (TEHNIČKE I ANALITIČKE KOMPETENCIJE)

Kriterijum profesionalnih veština ocenjuje profesionalne veštine sudije ili tužioca koji učestvuje u obuci u smislu pravnog znanja i pravnog obrazloženja. Moraju imati detaljno poznavanje zakona – materijalnog i procesnog. Moraju biti u stanju da pišu presude i optužnice. Moraju da koriste IT alate i da upravljaju informacijama iz različitih izvora. Analitičke veštine su neophodne za utvrđivanje relevantnih informacija u ključnim dokumentima, za predlaganje/prihvatanje relevantnih dokaza i za pravilno pravno obrazloženje i procenu dokaza.

1. Sudija ili tužilac koji učestvuje u obuci ima znanje o materijalnom pravu

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Sudija ili tužilac koji učestvuje u obuci ima znanje iz procesnog prava

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Sudija ili tužilac koji učestvuje u obuci zna da koristi znanje procesnog prava u praksi

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Sudija ili tužilac koji učestvuje u obuci ima sposobnost da sastavlja presude, optužnice, pravosnažne presude ili bilo koji drugi sudski akt i da shodno primenjuje zakonska pravila.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da upravlja informacijama iz različitih izvora kao što su baze podataka, zakonodavne zbirke i pravilno koristi IT.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da pripremi i vodi istrage i sa poštovanjem ispituje svedoke, okrivljene, veštake, žrtve zločina.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

7. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da vodi sednice. (ova veština se može proceniti na suđenju)

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

8. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da vodi raspravu, koristi jasan, logičan i razumljiv jezik, objasni različite tačke gledišta i zauzme adekvatan stav. (ova veština se može proceniti na suđenju)

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

9. Sudija ili tužilac učesnik obuke može da obrati pažnju na iznošenje činjenica i pravnih argumenata kako bi doneo razumnu odluku. (ova veština se može proceniti na suđenju)

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

10. Sudija ili tužilac učesnik obuke naučili su da analiziraju i sumiraju slučaj/predmet ili spis.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

11. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da uskladi okolnosti i proceduralne korake u predmetu.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

12. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da formalizuje i objasni pravni osnov odluke i da komunicira jasno i na odgovarajući način.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

13. Prilikom primanja izjava ili iskaza svedoka, sudija ili tužilac učesnik obuke koristi jasan, logičan i razumljiv jezik.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

14. Sudija ili tužilac učesnik obuke pokazuje veštine za stratešku istragu

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

15. Sudija ili tužilac učesnik obuke može da donese presudu u skladu sa zakonom i Ustavom.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

II- ORGANIZACIONE VEŠTINE (FUNKCIONALNE I ORGANIZACIONE KOMPETENCIJE):

Kriterijum organizacione sposobnosti procenjuje sposobnost sudije ili tužioca koji učestvuje u obuci da se nosi sa opterećenjem i da vodi sudske ili istražne postupke i veštine za vođenje sudskih spisa. Ove veštine se odnose na razumevanje različitih organizacija (različitih sudova i tužilaštava), dnevnog reda i efikasne organizacije rada.

1. Sudija ili tužilac učesnik obuke je razumeo organizaciju u koju je raspoređen tokom mentorskog rada sa vama

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Sudija ili tužilac učesnik obuke pokazuje radnu sposobnost i sposobnost da rešava pitanja/predmete u kvantitativnom i kvalitativnom smislu.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Sudija ili tužilac učesnik obuke može efikasno da organizuje svoj dnevni/nedeljni/mesečni raspored.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Sudija ili tužilac učesnik obuke naučili su da svakom zadatku daju vreme potrebno za njegovo izvršenje

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Sudija ili tužilac učesnik obuke može analizirati izjave i argumente stranaka u skladu sa zakonom na snazi i doneti odluku u razumnom roku.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
------------------	--	--	--	--	----------------------	--	--	--	--

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. Sudija ili tužilac učesnik obuke je u stanju da sluša dobrovoljno i otvorenog uma.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

7. Sudija ili tužilac učesnik obuke može da promeni način rada kada je to potrebno i da prihvati kritiku.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

III. ETIKA I PREDANOST PROFESIONALNIM PRAVOSUDNIM I TUŽILAČKIM VREDNOSTIMA

Kriterijumom etike i privrženosti profesionalnim vrednostima mere se veštine sudije za radnu etiku, integritet i nepristrasnost.

1. Sudija ili tužilac učesnik obuke može da se distancira od svojih ličnih političkih, verskih i filozofskih stavova i od spoljnog pritiska u obavljanju svojih dužnosti.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Sudija ili tužilac učesnik obuke može da ostane nepristrasan, nezavisan i objektivan sve vreme tokom obavljanja dužnosti.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da upravlja konfliktnom situacijom i deluje na najprikladniji način.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Sudija ili tužilac učesnik obuke je pristupačan i pokazuje poštovanje, ljubaznost i empatiju prema strankama i drugim licima uključenim u sud/tužilaštvo (policija, žrtve, svedoci, zaposleni...)

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Sudija ili tužilac učesnik obuke je u stanju da pokaže etičnost, osetljivost, poniznost ili autoritet, prema potrebi.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

IV. SOCIJALNE I LIČNE KOMPETENCIJE

Socijalne kompetencije obuhvataju timski rad, aktivno slušanje, empatiju, poštovanje u komunikaciji sa različitim ljudima sa kojima će sudija ili tužilac morati da komunicira. Lične kompetencije se sastoje od ustavnih vrednosti koje sudije i tužioci moraju preuzeti kao etička načela u svom ličnom ponašanju.

1. Sudija ili tužilac učesnik obuke može da radi u grupi (ova kompetencija se posebno posmatra kada je polaznik obuke u tužilaštvo ili sudu, možete se fokusirati na odnos sa vama kao sudijom)

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Sudija ili tužilac učesnik obuke na odgovarajući način komunicira sa drugim licima uključenim u sud/tužilaštvo (advokati, okrivljeni, žrtve, svedoci, policija)

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Sudija ili tužilac učesnik obuke sluša aktivno i senzitivno

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Sudija ili tužilac učesnik obuke razume posledice svojih odluka za uključena lica

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da govori u javnosti jasno i lako. (ova veština se može proceniti na suđenju)

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. Sudija ili tužilac učesnik obuke ima sposobnost da koristi logičko rezonovanje i kritičko mišljenje u vršenju svojih dužnosti.

Bez kompetencije					Odlična kompetencija				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

7. Kalendar i raspored obuke

Za realizaciju ovog programa biće pripremljen kalendar aktivnosti obuke. Početna obuka održava se 5 dana u nedelji. Deo teorijske obuke se održava u AP, dok je praktična obuka u sudovima i praćena obukom u drugim ne pravosudnim institucijama.

Teorijska i praktična obuka izvodiće se kombinovano shodno modelu, 2 dana teorijske obuke u AP i 3 dana praktične obuke u sudovima. Ovaj raspored biće fleksibilan kako bi se ispunio teoretski program obuke kako je definisano u svakom modulu obuke.

Raspored i broj sesija obuke je određeno u bliskoj konsultaciji sa svim relevantnim akterima.

Uslovi učešća na obuci i odsustva sa obuke regulisani su Uredbom o Početnoj obuci.

8. Moduli obuke u PPO 2024/2025. za novo imenovane sudije

Moduli početne obuke za novo imenovane sudije kao i sesije za svaki modul su sledeći

Moduli Obuke – generacija XII				
Br.	Nastavni plan i program obuke	Časovi obuke	Modul obuke	Br. sesija
1.	Nacionalni i međunarodni pravni poredak	60 časa	1.1 Ustavno pravo u odnosu na pravosudni i tužilački sistem	2
			1.2 Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim stvarima, priznavanje i izvršavanje stranih zakona	4
			1.3 Pravo EU	6
			1.4 Evropska Konvencija o Ljudskim pravima	8
2.	Krivični Zakonik Republike Kosova	90 časa	2.1 Krivični Zakonik Kosova – Opšti deo	12
			2.2 Krivični Zakonik Kosova – posebni deo	12
			2.3 Sajber kriminal	2
			2.4 Kaznena politika	4
3.	Zakonik o Krivičnom Postupku Republike Kosova	129 časa	3.1 Prethodni krivični postupak	7
			3.4 Stranke u krivičnom postupku, ovlašćenja i isključenje sudije u krivičnom postupku	3
			3.7 Svedoci i oštećeni u krivičnom postupku	2
			3.8 Početno ročište	4
			3.9 Sudski pretres	5
			3.11 Postupak po pravnim lekovima	3
			3.12 Pojam i vrste presude	3

			3.13 Krivični postupak prema počiniocima sa mentalnim smetnjama	4
			3.14 Posebni postupci prema ZKPK	2
			3.15 Dokazi u krivičnom postupku	6
			3.16 Alternativni postupci	2
4.	Upravno i ekonomsko pravo	291 časa	4.1 Parnični postupak - prvi deo	12
			4.3 Parnični postupak – drugi deo	16
			4.4 Vanparnični postupak	8
			4.5 Izvršni postupak	6
			4.6 Upravno pravo	10
			4.7 Obligaciono pravo	9
			4.8 Komercijalno pravo	9
			4.9 Pravo svojine i druga srodna prava	9
			4.10 Nasledno pravo	4
			4.11 Radno pravo	6
			4.12 Porodično pravo	8
5.	Lične i interdisciplinarn e veštine	54 časa	5.1 Pravila Komuniciranja	2
			5.2 Profesionalna etika i disciplinska odgovornost	4
			5.3 Upravljanje predmetima i merenje učinka	3
			5.4 Obrazloženje sudskih odluka	8
			5.5 Ravoj socijalnih veština za sudije i upravljanje stresom	2
			5.6 Administracija i odgovornost pravosuđa	4
6.	Zakonodavstvo i dopunske veštine	57 časa i	6.1 Kodeks o Maloletničkoj Pravdi	3
			6.2 Posredovanje u građanskim predmetima	2
			6.3 Zakon o prekršajima	4
			6.4 Zaštita od diskriminacije	2
			6.5 Nasilje u porodici	8

8.1 Nacionalni i međunarodni pravni poredak

8.1.1 Ustavna pravda u odnosu na pravosudni i tužilački sistem

Ustav kao najviši akt u hijerarhiji pravnih akata, uvek treba da bude kao vodič za sudije u slučajevima kada sudije odlučuju o pravima i slobodama građana. U tom pravcu, Ustavni sud je preko svojih odluka stvorio važan presedan što se tiče ustavnosti zakona i sprovođenja ustavnih normi u odnosu na zaštitu individualnih prava i sloboda građana.

Stoga će se u ovaj modul tretirati funkcija Ustavnog suda u pravnom sistemu Kosova, nadležnosti i ulogom Ustavnog suda u pravnom sistemu, uključujući tumačenje Ustava i zaštitu

osnovnih prava u ustavnom aspektu. Takođe će se tretirati proces imenovanja i sastav Ustavnog suda, naglašavajući nezavisnost i profesionalizam njegovih članova.

Ovaj modul će takođe tretirati efekti odluka Ustavnog suda. Na detaljan način će se analizirati način kako se odluke Ustavnog suda implementiraju u praksi i kako utiču na razvoj pravnog i društvenog sistema na Kosovu. Takođe biće procenjen značaj uticaja odluka na državnu strukturu i poštovanje zakona, uzimajući u obzir da su odluke Ustavnog suda obavezujuće za sudstvo i sva lica i institucije u Republici Kosovo. Nadalje, će se analizirati okolnosti kada Ustavni sud poništava sudske odluke redovnih sudova i kako treba postupiti iz ovih poslednjih za njihovo sprovođenje u ponovljenom suđenju određenog slučaja.

Takođe, u ovom modulu biće tretirana i incidentalna (konkretna) kontrola od redovnih sudova. Analiziraće se postupci i okolnosti kada se može podneti slučaj u Ustavnom sudu od redovnih sudova u skladu sa članom 113.8 Ustava Kosova. Biće objašnjena uloga redovnih sudova u incidentnoj kontroli i njihova saradnja sa Ustavnim sudom u obezbeđivanju korektnog sprovođenja ustava. Takođe, u ovom delu biće analizirano ovlašćenje redovnih sudova za sprovođenje ustavnih normi u skladu sa članom 102.3 Ustava Kosova.

Adresiranje pitanja koja su od značaja za novoimenovane sudije iz spomenute tematike biće obavljeno kroz delimično teorijsko objašnjenje, povezujući se sa praktičnim slučajevima Ustavnog suda. Sudije će imati mogućnost da diskutuju o slučajevima kada se ispunjavaju uslovi za incidentnu kontrolu od redovnih sudova kada sudije nisu sigurne o usklađenosti parničnog zakona sa Ustavom. Takođe, kroz interaktivne diskusije, namerava se realizacija proaktivnog pristupa učesnika.

Trajanje: 2 sesije obuke (6 sati obuke)

8.1.2 Međunarodna pravna saradnja u krivičnim i građanskim stvarima, priznavanje i izvršenje stranih zakona

Međunarodna pravna saradnja je predstavljena kao način pružanja i dobijanja međunarodne pravne pomoći između sudova i drugih nadležnih domaćih i stranih organa. Ovo se često predstavlja kao izazov kada sud mora zatražiti međunarodnu pravnu pomoć da bi zatražio informacije ili komunicirao putem pisama sa licima koja žive u inostranstvu i koja su uključena u sudske postupke.

S tim u vezi, međunarodno-pravna saradnja u krivičnim stvarima javlja se kao neophodnost u ovim modernim vremenima, budući da je kriminal prevazišao unutrašnje granice i poprimio međunarodnu dimenziju. U ovom sve više međuzavisnom svetu, nijedna država ne može se efikasno boriti protiv kriminala bez saradnje između država u sprečavanju i otkrivanju kriminala. Dakle, sposobnost država da pomažu jedna drugoj brzo i efikasno je od velike važnosti.

Dok, kada govorimo o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim stvarima, mislimo na bilo koji oblik pomoći koju traži ili nudi druga država, organizacija ili institucija, u cilju podrške krivičnom postupku u stvarima kao što su: (izručenje, prenos krivičnih postupaka iz stranih država u Republiku Kosovo, transfer osuđenih lica iz drugih država u Republiku Kosovo, priznavanje i izvršenje stranih presuda u Republici Kosovo, domaći zahtevi za međusobnu pravnu pomoć upućeni drugoj državi i izvođenje svedoka, veštaka i okrivljenih itd.).

Dok kada govorimo o međunarodnoj pravnoj saradnji u građanskim stvarima, govorimo samo o davanju i primanju međunarodne pravne pomoći u građanskim i komercijalnim stvarima,

isključujući poreska, carinska ili administrativna pitanja, kao ni u onim o odgovornosti države za postupanje ili nepostupanje u vršenju državne vlasti. Dok je priznavanje i izvršenje stranih sudskih i arbitražnih odluka regulisano Zakonom o međunarodnom privatnom pravu i ne spada u domen zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima.

Ova tema, između ostalog, uključuje postupak za međunarodnu pravnu saradnju u građanskoj oblasti za zahteve koji potiču iz Republike Kosovo, odnosno stranih država za Kosovo, ulogu suda i Odeljenja za međunarodnu pravnu saradnju (OMPS) u okviru Ministarstva pravde u ovom postupku, nadležnost po Zakonu o međunarodnoj pravnoj saradnji u građanskim stvarima kao i međunarodnim konvencijama koje regulišu pitanje međunarodne pravne saradnje u građanskim stvarima, kao što su: Luganska konvencija, Haška konvencija, kao i neke od najvažnijih konvencija koje regulišu dotično pitanje.

Svakim danom u sudovima i tužilaštvima se iznosi sve više različitih predmeta, počev od pružanja minimalne pravne pomoći – akata, zamolnica za dobijanje izjava svedoka ili dostavljanja dokumenata/poziva ili raznih rešenja, do izručenja onih koji se traže prema zamolnici države molilje.

Zatim se u građanskim predmetima predstavljaju kao - zahtevi stranih sudova, ili drugih nadležnih stranih pravosudnih organa, za uručenje sudskih ili vansudskih akata primaocima u Republici Kosovo i od sudova Republike Kosovo za dostavljanje sudskih ili vansudskih dokumenata u stranim zemljama; zahtevi stranih sudova, ili drugih nadležnih stranih pravosudnih organa, za sudove Republike Kosovo za prijem dokaza, i zahtevi sudova Republike Kosovo upućeni drugim nadležnim stranim pravosudnim organima, za dobijanje dokaza u inostranstvu i drugi zahtevi od stranih sudova, ili drugih nadležnih stranih pravosudnih organa, u vezi sa zakonom Kosova ili drugim oblicima proceduralne podrške i ekvivalentni zahtevi sudova Republike Kosovo za druge nadležne strane sudske organe.

Adresiranje dilema u praksi koje su od značaja za novoimenovane sudije iz dotične tematike biće obavljeno kroz delimično teorijsko objašnjenje osnovnih pojmova koji sadrže zakonske odredbe u nacionalnoj i međunarodnoj snazi i njihovu primenu kroz praktičan tretman komunikacije od strane suda kao primalac i pružalac međunarodne pravne pomoći.

Trajanje: 4 sesije obuke (12 sati obuke)

8.1.4 Pravo Evropske unije

Ovim modulom namerava se tretiranje pitanja i pružanje znanja za novoimenovane sudije Republike Kosovo o efektu prava Evropske unije. Takođe će fokus biti i na analizi aspekata sprovođenja principa prava EU-a pre članstva u EU, sa naglaskom nakon stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Kako će se raščlaniti efekat prava EU-a nakon stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Republika Kosovo, kao zemlja evropskog pravnog kruga, trenutno je u fazi procesa evropskih integracija gde se, pored usvajanja zakonodavstva sa standardima EU-a (aque communitaire), značaj pridaje reformama u pravosudnom sistemu, a posebno onoj za pripremu novoimenovanih znanja evropskog prava i postupci koji se odvijaju u odgovarajućim institucijama Evropske unije.

U ovom modulu tretiraće se integracioni procesi (bilo u aspektu produbljenih integracija, takođe i onih za proširenje) kao i na detaljniji način poreklo EU-a; Upoznavanje sa institucijama Evropske unije, njihova uloga i odgovornost, priroda nadležnosti EU-a; poznavanje prava EU-a (struktura Ugovora o Evropskoj uniji, ciljevi i vrednosti Evropske unije) poznavanje sa stvaranjem prava EU-a, odnos ovog prava sa onim nacionalnim i međunarodnim, kao i postupak sudskog razmatranja. Takođe će se tretirati poteškoće i dileme koje se vežu sa tumačenjem efekta evropskog prava na nacionalnom nivou (direktan i

indirektan efekat), kao i sprovođenje ovog prava od strane sudova Republike Kosova nakon stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji - pridruživanju.

Adresiranje dilema u praksi koje su bitne za novoimenovane sudije iz spomenute tematike vršiće se kroz pojašnjenje institucija Evropske unije, njihove uloge i odgovornosti, pojašnjenje nadležnosti EU-a; priznavanje sa pravom EU-a, i odnos ovog prava sa onim nacionalnim i međunarodnim, kao i kroz razlaganje postupaka sudskog razmatranja, posebno onih koji se odvijaju u Sudu pravde Evropske unije (SPEU).

U razvoj ovog modula, među metodama koje će se koristiti biće: delimična teorijska objašnjenja i slučajevi iz sudske prakse; interaktivne diskusije u podeljenim grupama, koje će braniti i argumentovati različite stavove i analizu sudskih slučajeva. Takođe se namerava i realizacija aktivnog učešća učesnika, kako bi i oni doprineli u realizaciju ciljeva modula. Ovaj modul će se baviti: Pravnim poretkom EU, instrumentima, karakteristikama i osnovnim načelima prava EU, pravosudnom organizacijom EU, Sudom pravde EU i ulogom nacionalnih sudova, saradnji između nacionalnih sudova i suda pravde Evropske unije za preliminarno odlučivanje kao i zaštitu osnovnih prava u Evropi.

Trajanje: 6 sesije obuke (18 sati obuke).

8.1.5 Evropska konvencija o slobodi i ljudskim pravima

U ovom modulu, tretiraće se Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP) usvojena od Saveta Evrope, kao jedan od najvažnijih međunarodnih instrumenata u garantovanju civilnih i političkih prava građana, a koji instrument predstavlja obavezujući pravni ugovor o Ugovornim stranama. Takođe, biće razrađena uloga i funkcija Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), koja ima ključnu ulogu u tumačenju prava i sloboda utvrđenih ovom Konvencijom, kao i nadzoru sprovođenja Konvencije.

Uprkos što Republika Kosovo još uvek nije ugovorna strana u ovu Konvenciju, isto je postalo sastavni deo pravnog poretku Kosova sa članom 22. Ustava Republike Kosovo, tako da se osnovna prava i slobode utvrđena u Konvenciji direktno sprovode u Republici Kosovo, dok se tumačenje osnovnih sloboda i prava utvrđenih Ustavom, vrše u skladu sa sudskim odlukama Evropskog suda za ljudska prava.

Stoga će se adresiranje dilema u praksi koje su od značaja za novoimenovane sudije iz spomenute tematike vršiti kroz razradu osnovnih pojmova prava i sloboda koji proizilaze iz ove Konvencije, objašnjenje pravnog efekta EKLJP-a u zakonodavstvu Kosova, elaboraciju sudske prakse ESLJP-a i tumačenja koja on vrši, sa posebnim naglaskom što se tiče: Pravo na slobodu i bezbednost (član 5); Pravo na redovan proces (član 6); Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života (član 8); Pravo na slobodu izražavanja, uključujući i pitanja koja se nadovezuju sa zaštitom novinara i zaštitom uzbunjivača (član 10).

Takođe, kroz interaktivne diskusije u odvojenim grupama i tretiranju praktičnih slučajeva, učesnici će braniti i argumentovati svoje stavove, kao i izrađivati rešenja praktičnih slučajeva, uzimajući kao referencu standarde stvorene od ESLJP kroz svoje odluke.

Trajanje: 8 sesija obuke (24 sati obuke).

8.2 Krivični Zakonik Republike Kosova

8.2.1 Krivični Zakonik – Opšti deo

Opšti deo Krivičnog Zakona je najvažniji deo. U ovom delu biće razmotrene i obrađene odredbe koje se odnose na osnovna načela materijalnog krivičnog zakona. U ovom delu

modula želi da se unaprede veštine novoimenovanih sudija za primenu najpovoljnijeg zakona, razumevanje krivičnog dela i oblika krivične odgovornosti, uzroke isključenja krivične odgovornosti, oblike krivične saradnje, vrste krivičnih sankcija koje određuje krivični zakonik i način njihove primene u praksi. Propisivanje kao veoma važan institut, pravna rehabilitacija i primena krivičnog zakonodavstva u smislu prostora efekta i zaštite zakonskih koristi zemlje. Jednostavno rečeno, razumevanje i mogućnost primene odredaba opšteg dela u praksi novih sudija bi u velikoj meri olakšalo sprovođenje posebnog dela krivičnog zakona kao i specifičnih krivičnih dela u pravnom sistemu zemlje.

U ovoj obuci usredsrediti ćemo se na aspekt tumačenja ovih odredbi, stavljajući primarni fokus na primenu takvih odredbi u praktičnim slučajevima rada i analizirajući ih u kontekstu elemenata konkretnog krivičnog dela koje bi se uzelo kao praktični slučaj.

Zamišljeno je da se primena opšteg dela krivičnog zakona primeni na osnovu slučaja koji postavlja dileme u vezi sa delom opštih odredaba, tako da novoimenovane sudije najbolje razumeju kako da im pristupe. primena ovog dela Krivičnog zakonika u svom radu.

Od presudnog značaja biće tretiranje dilema koje nastaju u praksi oblika krivice koji takođe uključuju krivičnu odgovornost. Zatim razumevanje namere, nepažnje, znanja i svrhe koje su stalno u dilemama u sudskoj praksi, posebno mladih sudija na koje nailaze. Sankcije i načini primene, koji otkrivaju dileme oko nekih sankcija, može li sudija da izrekne neke dodatne kazne bez predloga tužioca. Dakle, ovaj deo će se sprovesti u kontekstu prakse i problema u praksi. Ovaj deo sadržati će najvažnije odredbe opšteg dela zakonika, kao što su: Osnovi i ograničenja sankcija, krivična dela i krivična odgovornost, saradnja u vršenju krivičnih dela, krivične sankcije - kazne i mere, rehabilitacija i zastarelost, odgovornost pravnih lica i osnove i granice odgovornosti pravnih lica.

Vreme trajanja: 12 sesije obuke (36 sati obuke).

8.2.2 Krivični Zakonik - Posebni deo

S obzirom na obim krivičnih dela sadržanih u posebnom delu Krivičnog Zakona Republike Kosova, tokom obuke biće usmereno da učesnici budu obavešteni o krivičnim delima koja imaju najveći značaja od prvog trenutka kada novo imenovane sudije budu počeli da rade, znaci fokus će biti usmeren na krivična dela koja spadaju u nadležnosti rešavanje predmeta od strane sudije početnika, a poseban naglasak na ona krivična dela koja su češća u praksi. Tokom obuke, učesnici će se upoznati sa nekim krivičnim delima nekih poglavlja odvojeno, elementima krivičnih dela i ko može biti izvršilac krivičnih dela. Takođe će biti upoznati koja krivična dela se vrše s umišljajem i koja iz nehata. Oni će takođe moći da razlikuju elemente krivičnog dela kvalifikovanog oblika u poređenju sa osnovnom kvalifikacijom svakog krivičnog dela koja će biti tretirana. ima će za cilj da se izgradi pristup kombinovanim metodama sa aspekta tumačenja i njihove primene u praksi o konkretnim praktičnim slučajevima. Najvažnija objašnjenja o praktičnim problemima koji se sastoje od opštih problema u primeni normi, počevši od razumevanja specifičnih elemenata kako se oni ispunjavaju u svakom slučaju sa svakim predmetom koji se tretira, konstruišući slučaj na taj način sa prikazom dileme iz prakse da bi se razumelo kako otkloniti te dileme kako ne bi bilo nepravedne primene konkretne norme koja inkriminiše konkretno krivično delo. Posebni deo sadrži neka krivična dela koja su u nadležnosti sudija početnika i takođe će se tretirati sa posebnim naglaskom na krivična dela koja su najočitija u praksi, i to: Krivična dela protiv života i tela, krivična dela protiv slobode i ljudska prava, krivična dela protiv radnih prava, krivična dela protiv seksualnog integriteta, krivična dela protiv braka i porodice, krivična dela protiv javnog zdravlja, krivična dela protiv narkotika, krivična dela protiv privrede, krivična dela protiv imovine , krivična dela protiv životne sredine, životinja, biljaka i kulturnih

predmeta, krivična dela protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine, krivična dela protiv oružja, krivična dela protiv opšte sigurnosti u javnom saobraćaju, krivična dela protiv pravosuđa i uprave, krivična dela protiv javnog reda i neprijavlivanje imovine i lažno prijavljivanje.

Vreme trajanja: 12 sesija odnosno 36 sati obuke.

8.2.3 Kibernetički kriminal

Sa porastom računarskih kriminala i upotrebom elektronskih/digitalnih uređaja od kriminalaca u krivičnim delima, sve više podataka i dokaza se nalaze sačuvani u elektronskom obliku. Da bi se suočili sa ovim promenljivim okruženjem, neophodno je priprema sudija u razvijanju sposobnosti za suđenje slučajeva krivičnih dela povezana sa kibernetičkim kriminalom.

Iskustvo sugeriše da u većini slučajeva, sudije nailaze na poteškoće u suočavanju sa novim realnostima kibernetičkog sveta. Iz tog razloga, zahtevaju se posebni naponi za podizanje kapaciteta sudija da bi mogli suditi kibernetički kriminal i koristiti elektronske dokaze.

Ovaj modul je izrađen da opremi sudije osnovnim nivoom znanja u vezi sa kibernetičkim kriminalom i elektronskim dokazima. Modul će pružiti praktične takođe i pravne informacije u vezi sa temom i fokusiraće se na to kako ova pitanja utiču na svakodnevni rad sudija.

Sudije igraju važnu ulogu u suđenju pojedincima ili grupama koji počine zločine. Povećanjem broja zločina koji u sebi sadrže elemente kibernetičkog kriminala ili elektronskih dokaza, povećava se potreba da sudije budu kako treba obučene i razumu prirodu ovih zločina, takođe i da budu ažurirani sa zakonodavstvom i instrumentima međunarodne saradnje raspoložive za tretiranje ovih pitanja. Ovaj modul će sadržati uputstva i instrumente za međunarodnu saradnju, koji se mogu koristiti tokom istrage pitanja kibernetičkog kriminala, uključujući korišćenje kontaktnih tačaka 24/7, MLA, aktivnost sudske saradnja, Platforme sudske saradnje itd. U ovom modulu, biće tretirani elektronski dokazi, njihovo obezbeđenje i pribavljanje u skladu sa odredbama Zakona o sprečavanju i suzbijanju kibernetičkog zločina, kao i odredbama Zakonika o krivičnom postupku Kosova. Takođe tretiraće se izvori elektronskih dokaza na internetu, izazovi pribavljanja dokaza iz druge jurisdikcije, kao i pitanja prihvatljivosti elektronskih dokaza u sudskim postupcima, što se tiče njihove istinitosti, tačnosti i potpunosti.

Trajanje: 2 sesije obuke ili (6 sati obuke).

8.2.4 Kaznena politika

Vodič za kaznenu politiku ima za cilj da omogući primenu metodologije koju je postavio Vrhovni Sud Kosova da bi se postigla pravična svrha sudske odluke kada je u odmeravanje kazne optuženom koji je proglašen krivim za krivično delo za koje se tereti. Kroz ovaj vodič sudije će biti u mogućnosti da primene i odmere okolnosti za izricanje kazne kako bi moglo da se postiču dva glavna načela krivičnog prava koja su takođe obuhvaćena u okviru ustavnih odredbi kao što su ljudska prava i slobode. Prvo načelo koji će se primeniti je načelo zakonitosti, jer će se primenom standardne metodologije otežavajuće i olakšavajuće okolnosti svakog građanina izjednačiti pred zakonom bez standardnog uticaja na primenu okolnosti na različitog optuženog u još nekim drugačijim okolnostima. Drugo načelo koje treba postići biće proporcionalna kazna u krivičnom zakonu izrečena optuženom kada budu proglašen krivim za krivična dela za koja se tereti, dakle standardna metodologija primene okolnosti za izricanje kazne, gde je metodologija uključena u ovom vodiču, primenjivaće se načelo proporcionalnosti kazne u krivičnom zakonu, što je jednom i jedno osnovno ljudsko pravo ugrađeno u Ustav Republike Kosova. Kroz ovaj modul fokus će biti usmeren na primenu mera

za odmeravanje kazne na osnovu konkretnih praktičnih slučajeva, takozvanih „Pozitivnih i negativni slučajevi“, gde će se uključiti posebna pojašnjenja o slučaju koje su okolnosti koje dokazuju takvu kaznu kako bi sudska odluka bila zadovoljavajuća kako za sud tako i za stranke, ali i za širu javnost uveravajući svaku stranu da je sud maksimalno bio pažljiv na okolnosti koje su uticale na takvu kaznu. Dileme koje su neprekidno pratile rad mladih sudija, ali ne samo da su trebale postojati polazište gde bi se olakšale olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, pa će biti cilj razjasniti primenu početne tačke odmeravanja kazne. Primena otežavajućih okolnosti biće adresirana i omogućiće se udvostručene ocene otežavajućih ili olakšavajućih okolnosti, što bi omogućilo mladim sudijama da eliminišu sumnju u dosledni argument da je takva kazna proporcionalna krivičnom delu, ali bi takođe omogućila da se pravilno primeni načelo zakonitosti, gde će se oni baviti problemima i praktičnim dilemama koje dominiraju pravosudnom sistemu koji trenutno sprovodi uputstva o politici kažnjavanja, uvek u skladu sa načelima svrhe kažnjavanja prema Krivičnom Zakoniku Republike Kosova. Ovaj modul razmotri će: Značaj primene uputstva, otežavajuće okolnosti prilikom odmeravanja kazne, olakšavajuće okolnosti prilikom odmeravanja kazne, početna tačka odmeravanja kazne, mogućnosti primene blaže kazne u skladu sa okolnostima i konkretnim slučajem, a ne dupliranje procene otežavajućih i olakšavajućih okolnosti.

Vreme trajanja: 4 sesije obuke (12 časa obuke).

8.3 Zakonik o krivičnom postupku Republike Kosovo

8.3.1 Prethodni krivični postupak

U toku razvoja krivičnog postupka često se razvijaju nekoliko pretkrivičnih radnji organa koje postupaju tokom svoje delatnosti i koje radnje bi trebalo da imaju zakonsku osnovu u odredbama ZKP-a. U cilju da ove pretkrivične radnje budu zakonite, potrebno je znanja od strane sudije za prethodni postupak, i šta više, neke radnje su nadovezane sa davanjem prethodne dozvole od strane sudije za prethodni postupak.

Prema Zakoniku o krivičnom postupku [ZKP], sudija za prethodni postupak ima važnu ulogu u pretkrivičnom postupku. U svakom slučaju, ovaj sudija služi od početak krivičnog postupka pa do faze podizanja optužnice. Važna je u ovom stadiju krivičnog postupka činjenica da sudija ima za cilj garantovanje razvoja redovnog sudskog procesa, što može biti zbog činjenice da možemo imati lišavanje od slobode lica koja još nisu započela krivični postupak koji može biti u fazi pritvora odnosno njegovog hapšenja. Isto tako, uloga sudije za prethodni postupak se nadovezuje i na prava oštećenog u postupku i druge aspekte koji su važni za buduće etape krivičnog postupka.

Sudija za prethodni postupak, tokom faze istrage, nadležan je da odlučuje o merama za obezbeđivanje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, da naloži pretres lica, stvari i objekata, da naloži tajne mere istrage, da razvija vanrednu mogućnost istrage, naredi zaplenu, zamrzavanje i privremene mere na imovini, kao i naložiti veštačenja koja su u isključivoj nadležnosti suda.

Stoga je tretiranje ove teme od posebnog značaja, ovo i uzimajući u obzir da u ovoj fazi krivičnog postupka može doći do grešaka organa koji se bave njihovim tretiranjem, tako da sudija ima ulogu garanta i kontrolora da se postupak razvija u skladu sa odredbama ZKP-a.

Ovaj modul će se baviti: prethodnim postupkom i ovlašćenjima sudije u ovom postupku, kontrolom lica, stvari i predmeta i sekvestracijom, posebnim istražnim radnjama u krivičnom

postupku, pozivom, nalogom za hapšenje, obećanjem okrivljenog da neće napustiti mesto boravka, zabranu približavanja određenom licu ili mestu i jemstvo, kućni pritvor i pritvor. Takođe, u okviru ovog modula biće sprovedena i simulacij suđenja.

Trajanje: 7 sesija obuke (15 sati obuke).

8.3.4 Stranke u krivičnom postupku, ovlašćenja i izuzeće sudije u krivičnom postupku

Ovaj modul će se baviti aspektima odredaba koje se primenjuju u celoj fazi krivičnog postupka, i prema ovom standardu cilj je da se ove odredbe tretiraju kao opšte u kontekstu praktičnih slučajeva koji će se uzeti u razmatranje kao i uloga stranaka u krivičnom postupku. Ovlašćenja suda će se tumačiti u smislu međusobnog odnosa efikasnosti postupka i legitimiteta i zakonitosti suda koji donosi odluku, odnosno da rezultira zakonitom i legitimnom odlukom suda. Izuzeće sudije i tužioca – daće mogućnost kandidatu da tačno razume obavezno i fakultativno isključenje iz sudskog predmeta u postupku, razumeće i okolnosti razloga za isključenje, postupak isključenja, zaštitu integriteta procesa u slučaju isključenja, implikacija etike i integritet sudije u slučaju isključenja.

Tumačenje će biti što je moguće sažetije kada se može desiti odstupanje od načela postupka pod kojim okolnostima i iz kojih razloga, koje su faze kontrole i način kontrole nadležnosti i kako postupati. Koje okolnosti prouzrokuju isključenje i kako te okolnosti treba izneti da bi se sačuvao integritet sudskog procesa pred javnošću, ali i da bi se izbegla bilo kakva nepristojnost sudije, sa posebnim osvrtom na dileme, fakultativne okolnosti. koji uzrokuju isključenje i kako treba postupiti.

Ovaj modul će se baviti: ovlašćenjima suda i izuzećem sudije u krivičnom postupku, državni tužilac, okrivljeni i branioc u krivičnom postupku, oštećeni u krivičnom postupku i obavezna odbrana sa advokatom.

Vreme trajanja: 3 sesije obuke odnosno (9 sati obuke).

8.3.6 Svedoci i oštećeni u krivičnom postupku

Jedan od važnih dokaza koji služi da se dokaže činjenično stanje na potpun i pravičan način u krivičnom pitanju je svedočenje svedoka i oštećenog u svojstvu svedoka. Takođe, mnogo važno pitanje u krivičnom postupku je i tretiranje prema svedoka i oštećenih koji imaju potrebe za zaštitu zbog pretnje ozbiljne opasnosti za tog svedoka ili njegovu porodicu, i u tim slučajevima pojavljuje se potreba preduzimanja radnji od svih institucija uključenih u krivičnom postupku kao što su: policija, tužilaštvo i sud.

Kroz ovaj modul namerava se da učesnici upoznaju o vrsti svedoka, razliku između njih, zaštitu i načine intervjuisanja svedoka, sastavljanje zapisnika za intervjuisanje svedoka, kao i slučajeve kada se iskaz svedoka smatra kao neprihvaćen dokaz u krivičnom postupku.

Poseban značaj posvetiće se svedocima oslobođenih od svedočenja, kao i privilegovanim svedocima. Posebno će se tretirati svedoci oslobođeni od obaveze svedočenja, kao i slučajevi kada kao svedok se ne može uzeti na ispitivanju zbog tretiranja kao privilegovani svedok.

Takođe tretiraće se svedok saradnik, njegov status kao svedok saradnik, sporazum sa svedokom saradnikom i njegovim sadržajem, kao i mere za posebnu zaštitu za svedoka saradnika i njegove porodice.

Takođe, deo ovog modula biće posvećen i oštećenom, koji može biti ne samo strana u postupku već i svedok.

Trajanje: 2 sesije obuke (6 sati obuke)

8.3.7 Dokazi u krivičnom postupku

Ovaj proces sam po sebi obuhvata niz pitanja koja kasnije određuju čitav tok krivičnog slučaja i njegovu suštinu. Tokom krivičnog postupka, strane mogu da podnesu svoje dokaze, koje sud u otvorenom i transparentnom postupku iste izvodi gde će preko tih dokaza želi da dokaze sporne činjenice od presudne važnosti od kojih zavisi i okončanje konkretnog slučaja.

U principu, stranke imaju pravo da predoče svoje dokaze sudu do određene faze postupka, kako bi proverile činjenice za koje smatraju da su važnije za proces. Po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka i sud može do kraja glavnog pretresa da izvede dokaze. U ovoj obuci fokus će biti usmeren dokaznom postupku, dokazima i njihovoj vrsti, dokaznim sredstvima, uzimanju dokaza u prethodnom postupku, kao i opštim pravilima za izvođenje dokaza i procene njihove dokazne moći zakonitosti i prihvatljivosti dokaza. Sadržaj ovog pod-modula zasnivaće se na: Izvor dokaza, klasifikaciji dokaza; pribavljanje i obezbeđivanje dokaza, zakonitost dokaza i prihvatljivost dokaza. U ovom modulu biće sprovedena simulacija suđenja.
Vreme trajanja: 6 sesije obuke (18 sati obuke).

8.3.8 Početni pretres

Nakon podizanja optužnice, sudija pojedinac ili predsednik sudskog veća treba da zakaže početni pretres, gde će nakon čitanja optužnice okrivljeni će imati priliku da prizna krivicu ili da se izjasni da nije kriv. Ako okrivljeni bude priznao krivicu, tada sudija pojedinac ili predsednik sudskog veća ima tri mogućnosti: da nastavi sa izricanjem kazne optuženom; da zakaže saslušanje radi dokazivanja neke relevantne činjenice za kaznu ili da raspravu dok ne bude postignut sporazum između optuženog i državnog tužioca. Ako okrivljeni ne prizna krivicu ili ako sudija pojedinac ili predsedavajući sudskog veća rešenjem odbije priznanje krivice, tada tokom početne rasprave sudija pojedinac ili predsednik sudskog veća ima sledeće dve mogućnosti: da zakaže drugu raspravu i to ne ranije od trideset dana nakon početne rasprave i najkasnije četrdeset dana nakon početne rasprave ili da zatraži samo podnošenje prigovora (zahteva) do određenog datuma, koji ne može biti duži od trideset dana od početne rasprave. Ova i mnoga druga pitanja koja se odnose na prvu i drugu raspravu, kao i prigovor protiv dokaza i zahteva zahtevu za odbacivanje optužnice, biće predmet obrade tokom ovog modula.

Takođe, tokom razmatranja ovih tema, novoimenovane sudije moći će da analiziraju mnoge situacije koje mogu doći do izražaja tokom njihovog rada i koje su vezane sa prethodni razmatranjem optužnice, kako sudija treba da postupa u slučajevima u kojima optužnica sadrži značajne nedostatke, kako treba postupiti u slučajevima kada se odluči da o priznanju krivice ili druga pitanja koja se odnose na drugu raspravu, uključujući odluku o protivljenju dokazima i zahtevu za odbacivanje optužnice.

Ovaj modul će razmotriti sledeće teme: Početno ročište, ročište za odmeravanje kazne, pobijanje dokaza i predlog za odbacivanje. U ovom modulu je planirano da se izvrši simulacija suđenja.

Vreme trajanje: 4 sesije obuke (12 sati obuke).

8.3.9 Sudski pretres

Sudski pretres smatra se najvažnijom fazom krivičnog postupka, gde se celokupna aktivnost sudskog pretresa sumira na: početak sudskog pretresa i izjašnjavanje optuženog, prezentiranje (predstavljanje) dokaza i završna reč stranaka. Međutim, treba napomenuti da ako se optuženi izjasni da je kriv, nakon početka sudskog pretresa i izjave optuženog, prelazi

se na završnu reč stranaka. Da bi se suđenje odvijalo uspešno i bez ometanja, potrebno je obaviti određene pripreme od sudije pojedinca ili predsednika sudskog veća. Ove pripreme se odnose kako na zakazivanje sudskog pretresa, tako i na druge pripreme radnje. Sudija pojedinac ili predsednik sudskog veća vode sudski pretres, vodi računa o sveobuhvatnom i pravičnom ispitivanju slučaja u skladu sa izvođenjem dokaza, kako je predviđeno ZKP, i odlučuje o predlozima strana. Ova i mnoga druga pitanja vezana za suđenje biće predmet obrade tokom ovog pod-modula.

Konkretno, novoimenovane sudije će imati priliku da razmatraju sva pitanja sa kojima se mogu suočavati tokom njihove sudske prakse a koja se odnose na pripremu sudskog pretresa, javnost sudskog pretresa, sprovođenje sudskog pretresa, preduslove za održavanje sudskog pretresa, odlaganje, prekid i rokove završetka sudskog pretresa, zapisnik sa sudskog pretresa, tok sudskog pretresa, itd.

Ovaj modul će tretirati : pripremu sudskog pretresa, javnost sudskog pretresa, sprovođenje sudskog pretresa, čitanje optužnice i izjašnjavanje optuženog, tok sudskog pretresa, kao i zapisnik sa sudskog pretresa i sednica za savetovanje i glasanje. U ovom modulu je planirano da se izvrši simulacija suđenja.

Vreme trajanje: 5 sesija obuke (18 sati obuke).

8.3.10 Postupak po pravnim lekovima

Budući da Zakonom o Krivičnom Postupku predviđena su redovni i vanredni pravni lekovi, i s obzirom da je pod-modul izgrađen za sudije početnike, smatramo da će redovni pravni lekovi suštinski tretirati u ovom pod-modulu, dok će se vanredni pravni lekovi razmatrati samo kada se odnose na odluke kada je to potrebno sudijama početnicima u vezi sa njihovim radom. Fokus će biti na žalbu, odnosno prigovor u krivičnom postupku. Takođe, sadržajni elementi pravnih sredstava biće tretirani u skladu sa odredbama krivičnog postupka da bi se tačno sa praktične tačke gledišta sudije znale šta takva pravna sredstva treba da sadrže u svojoj suštini, ali imajući kao osnovu i formu budući da proceduralni aspekt u suštini zahteva i formalni aspekt. Pristup ovom modulu biće izgrađen u smislu osnovne kategorizacije pravnih sredstava, i to u žalbi i prigovoru, pravni osnov i razlozi pokretanja ovih sredstava, način njihovog odlučivanja i ko je nadležan da odlučuje.

Ovaj modul imaće za cilj da eliminiše dileme istakavši sadržaj odluka i presuda koje potencijalno imaju osnova za pobijanje, dakle kombinujući tako praktični aspekt presuda ili rešenja i pravnih sredstva koji bi potencijalno mogli da pobijaju takvu sudsku odluku. Pridaće se značaja nekim aspektima nadležnosti za odlučivanje, kao što može biti osnova člana 98. stav 5. Zakonika o krivičnom postupku koji na neki način stvara dvosmislenost nadležnosti, a pravna osnova za pobijanje rešenje biće protumačena kada se rešenjem tvrdi da su povređena ustavna prava, tj. kakvu kategorizaciju prava treba razmotriti, zatim smisao različitih rokova za žalbu na rešenje. Takođe će biti razmotreni neki aspekti dilema koji se odnose na vanredna pravna sredstva, a za koje treba da odluči prvostepeni sud pozivajući se na član 434. Nastojace se rešiti dileme u vezi sa odlučivanjem pretresenog veća ili drugostepenog suda. Ovaj modul će se baviti: redovnim pravnim lekovima, žalbenim osnovama i vanrednim pravnim lekovima.

Vreme trajanje: 3 sesije obuke (9 sati obuke).

8.3.11 Oblik dostavljanja podnesaka i izračunavanje rokova

U ovom modulu cilj je da novoimenovane sudije shvate ulogu i značaj dostavljanja podnesaka i izračunavanja rokova prema Zakoniku o krivičnom postupku. Biće pojašnjeno koji su podnesci (optužnice, predlozi za krivično gonjenje, tužilačke odluke (rešenja), pravni lekovi, izjave i druga obaveštenja) koji moraju biti razumljivi i sadržati sve što je potrebno da se po njima može postupiti kao i izračunavanje rokova. Poseban značaj pri obradi ovog podmodula biće dat činjenici da sud poziva podnosioca nerazumljivog podneska ili koji ne sadrži ono što je neophodno da bi se na osnovu njega mogao postupiti, ispraviti ili dopuniti podnesak, a ako to ne učini u navedenom roku, sud odbacuje prijavu uz upozorenje za ispravku i posledicama nepostupanja podnosioca zahteva.

Pristup ovom modulu biće izgrađen na način da novoimenovane sudije budu spremne u momentu stupanja na funkciju sudije da mogu da identifikuju ove nedostatke, kao i izračunavanje i poštovanje rokova, sve to će se postići do oslanjajući se na procesne odredbe i na osnovu praktičnih slučajeva, pri čemu će se novoimenovane sudije angažovati direktno kroz praktične slučajeve kako bi mogli da pravilno izračunavaju rokove utvrđeno ovim zakonikom, koji se ne mogu produžiti ili promeniti osim ako je to predviđeno zakonom.

Trajanje: 2 sesije obuke (6 sati obuke)

8.3.12 Pojam i vrste presude

Ovaj modul ima za cilj da novoimenovane sudije svate ulogu i značaj presude prema standardima predviđanim Zakonom o Krivičnom Postupku. Biće razjašnjeno koje su vrste presude, koji su sastavni delovi presude i tehnički aspekti. Takođe će od posebnog značaja biti izgradnja presude u zavisnosti od njene vrste kako bi imala stabilnu i jasnu strukturu za svaku stranu, a posebno važnost uključivanja u presudu materijalnih i proceduralnih aspekata krivičnog slučaja i da je razumljiva sa logičkog i hronološkog aspekta.

Ovaj modul će razmatrati specifičnosti osuđujuće, oslobađajuće i odbijajuće presude i pravni osnov za opstanak ovih presuda. Pristup ovom modulu biće izgrađen na takav način gde će novoimenovane sudije biti spremne u trenutku kada započnu raditi kao sudije na izradi presude sa svim njenim delovima, a to će se postići na osnovu proceduralnih odredbi i materijalnih odredbi gde će ostvariti na osnovu praktičnih slučajeva. Fokus će biti usmeren na delove dispozitiva, činjenice da u praksi postoje mnoge presude koje imaju osnovne nedostatke u najvećem delu presude, a to je dispozitiv presude. Biće obrađeni i aspekti sadržaja obrazloženja u odnosu na deo dispozitiva kako bi se ispunio zakonski uslov za sadržaj presude i istovremeno dao odgovor unutar presude na tvrdnje strana u postupku, načinu zakonskih rešenja o konkretnom slučaju.

Takođe, u svakom započetom i okončanom krivičnom postupku protiv okrivljenog, bez obzira na to kako će se završiti, o istoj odluci moraće da se odluči i za troškove krivičnog postupka, i za imovinskopravni zahtev. S toga, u ovom podmodulu biće obrađena osuđujuća, oslobađajuća i odbijajuća presuda, troškovi krivičnog postupka i imovinskopravni zahtev.

Vreme trajanja : 3 sesije obuke (9 sati obuke)

8.3.13 Krivični postupak prema počiniocima sa mentalnim smetnjama

Krivični postupak koji uključuje počinioce sa mentalnim smetnjama poseban je postupak prema Zakoniku o krivičnom Postupku Kosova. Ovaj posebni krivični postupak se primenjuje u slučajevima kada je izvršilac krivičnog dela u vreme izvršenja krivičnog dela patio od

mentalnih poremećaja trajnog ili privremenog karaktera, koji su rezultirali suštinskim smanjenjem njegovih mentalnih sposobnosti ili potpune nesposobnosti (neodgovornosti).

Takođe, ova vrsta postupka primenjuje se u slučajevima kada su kod počinioca krivičnog dela, psihički poremećaji, privremene ili trajne mentalne bolesti nastale tokom krivičnog postupka ili tokom suđenja. Važno je istaći da se kao u redovnom krivičnom postupku, i u ovaj poseban postupak moraju primeniti opšta načela pravde koja su zagantovana Zakonom o krivičnom postupku Kosova. Jednom rečju, ovaj se krivični postupak razlikuje od redovnog postupka po svom sadržaju, načinu pokretanja krivičnog postupka, odvijanju postupka, njegovom okončanju i konačnim sudskim odlukama. Stoga u ovom modulu fokus će biti usmeren na: Psihijatrijski pregled, mentalnu nesposobnost i smanjene sposobnosti, rešenje o nesposobnosti da se podvrgne suđenju, pritvor za lica sa mentalnim poremećajima, vrsta obaveznih mera tretmana, krivični postupak i izricanje obaveznih mera lečenja i praćenje sprovođenja mera psihijatrijskog lečenja. U ovom modulu biće sprovedena simulacija suđenja.

Vreme trajanja : 4 sesije obuke (12 sati obuke).

8.3.14 Posebni postupci prema ZKPK

Posebni postupci prema Zakoniku o krivičnom postupku razlikuju se od redovnih postupaka u krivičnom postupku, stoga kao takvi zahtevaju dodatnu pažnju za profesionalce koji primenjuju ove postupke, posebno za novoimenovane sudije. Ovaj modul će se baviti postupcima protiv lica koja su počinila krivična dela pod dejstvom alkohola ili droga, postupcima za ukidanje alternativnih kazni i postupcima brisanja kazne iz dokaza iz kaznene evidencije i sudska opomena.

Trajanje: 2 sesije obuke (6 sati obuke)

8.3.15 Alternativni postupci

Poglavlje XIV ZKP-a uređuje neke alternativne postupke za rešavanje krivičnih predmeta. U ovim postupcima aspekt radnji je regulisan u slučaju primene alternativnog postupaka, a njihova karakteristika je oslanjanje na načelo oportuniteta koje isključuje načelo zakonitosti. Alternativni postupci važni su zbog toga što su predviđeni važećim zakonodavstvom i u slučaju njihovog rešavanja omogućavaju strankama u postupku da budu direktno uključene u njihovu primenu i na taj način se izbegavaju dugotrajni postupci kroz redovne sudske postupke. Razmatranje ove teme za novo imenovane sudije biće veoma korisno tokom njihovog rada, jer će se primenom alternativnih postupaka povećati produktivnost njihovog učinka i takođe biti korisno za stranke u postupku za rešavanje predmeta što pre. Iako je uključivanje sudija u alternativne postupke u kasnijoj fazi, sudije i dalje imaju važnu ulogu u donošenju konačnih odluka u vezi sa sporazumima između strana u postupku i koja će se uloga rešavati kroz obuke koje su predviđene za održavanje. Poseban fokus obuke biće važnost primene alternativnog postupka i uloga sudije u primeni postupka posredovanja i sporazuma o priznanju krivice.

Ovaj modul će pokrivati: Diverzija i posredovanje i Sporazum o priznanju krivice.

Vreme trajanja: 2 sesije obuke (6 sati obuke).

8.4 Građansko, upravno i ekonomsko pravo

8.4.1 Parnični postupak -prvi deo

Parnični postupak je deo pozitivnog prava i kao takav uključuje sva pravna pravila prema kojima se vrši zaštita i ostvarivanje subjektivnih građanskih prava u vezi sa pravno-građanskim odnosima. U tom smislu, u okviru programa početne obuke, parnični postupak, odnosno u okviru modula građansko pravo, predstavlja važan deo nastavnog plana i programa za razvoj i izgradnju kapaciteta i uopšte pravosudnih veština mladih sudija. Ovaj modul osmišljen da bi predstavio način kako odredbe Zakona o parničnom postupku treba primeniti u sudskoj praksi. Dakle, važan deo su praktični slučajevi koji su podržani jednom jedinstvenom sudskom praksom.

Ovaj modul predstavljen je kontinuiranim pozivanjem na sudsku praksu o izazovima jedinstvene primene Zakona o parničnom postupku, kao garanciju zakonitosti sudskog postupka i unapređenja standarda za pravično i razumno presuđivanje. Modul je dizajniran da bi se razvijao u interaktivnom okruženju slučajeva iz prakse i vežbi, a uključuje i dve odvojene sesije za sudsku praksu i znači da trener mora predstaviti odabranu praksu za sva prethodno razmatrana pitanja, zahvaljujući pažljivom istraživanju i zasnovanosti na relevantnom materijalu iz prakse sudova višeg nivoa. Modul će razmatrati: Načela parničnog postupka, opšta razmatranja o nadležnosti, uredan sastav suda i izuzeće sudije, stranke u parničnom postupku, podnesci i dostavljanje spisa, ročišta, rokovi i vraćanje na pređašnje stanje, okončanje postupka odlukom suda, vrste presuda prema ZPP-u, redovni pravni lekovi, vanredni pravni lekovi i sudska praksa o pitanjima iz parničnog postupka. U okviru modula biće sprovedena simulacija suđenja koja se odnosi na dokazno sredstvo – dokument.

Vreme trajanja: 12 sesije obuke (36 sati obuke)

8.4.2 Parnični postupak – drugi deo

Modul parnični postupak - drugi deo je važan deo nastavnog plana i programa za razvoj i izgradnju kapaciteta i uopšte veština mladih sudija.

Parnični postupak - drugi deo sadrži zakonske odredbe koje regulišu tekuća pitanja postupka pred prvostepenim sudom i ona pre podnošenja tužbe sudu, sudskog spora, učešća treće strane u sporu - postupak, pripremno ročište i sudsko mirenje rasprave za glavno ročište itd. Ovaj modul predstavljen je stalnim pozivanjem na sudsku praksu o izazovima jedinstvene primene Zakona o Parničnom Postupku, kao garancija zakonitosti sudskog postupka i unapređenje standarda za pravično suđenje u razumnom roku. Važan deo suočavanja sa izazovima je pojedinačno suočavanje učesnika sa zadacima primerima (praktični slučajevi koji uključuju činjenično stanje slučaja) koji traže iznošenje svojih stavova u analitičkom procesu radi faktičke i pravne osnove slučaja.

Teme koje će biti razmatrane u okviru ovog pod-modula su: podnošenje tužbe pred prvostepenim sudom, prethodno razmatranje tužbe i odgovor na tužbu, zajednički postupak i učešće trećih lica u suđenju, pripremno ročište i sudsko pomirenje sednica za glavnu raspravu, dokazi i izvođenje dokaza, svedoci, veštaci i stranke, obezbeđivanje zahteva, prekid i obustava postupka, poseban parnični postupak, kao i tri simulacije suđenja jedna koja se odnosi na dokazna sredstva – uvid na licu mesta i dokazna sredstva – veštačenje kao i pripremno ročište i glavni pretres.

Vreme trajanja: 16 sesije obuke (48 sati obuke).

8.4.3 Vanparnični postupak

Vanparnični postupak je deo pozitivnog prava i kao takav uključuje sva pravna pravila koja regulišu strukturu vanparničnog postupka, položaj i ulogu subjekata u vanparničnom postupku, njihove proceduralne aktivnosti i međusobne odnose između njih. Međusobna povezanost vanparničnog postupka sa parničnim postupkom je dobra jer vanparnični postupak koristi odredbe parničnog postupka, ali i nalaže da se u nekim slučajevima pitanja vanparničnog postupka pokreću u parničnom postupku ovoj logici, pod modul vanparničnog postupka, deo je jedne celine koja čini parnični postupak i predstavlja kao neophodan sadržaj programa početne obuke. Pored toga, vanparnični postupak sadrži brojne vrste postupaka, kako zakonskih, tako i imovinskih, a samim tim sadrži i mnoge specifičnosti koje su razmotrene u ovom modulu.

Ovaj modul će se baviti vanparničnim postupkom i opštim pregledima, uklanjanje i vraćanje poslovne sposobnosti i proglašenje nestanka ili smrti lica i dokazanje smrti, smeštaj i zadržavanje duševno obolelog u zdravstvenoj ustanovi, nastavljanje i lišenje roditeljskog pravo - oduzimanje i vraćanje roditeljskog prava, postupak eksproprijacije. U okviru ovog modula biće sprovedena simulacija suđenja - sudski postupak za uspostavljanje usvojenja.

Vreme trajanja: 8 sesije obuke (24 sati obuke).

8.4.4 Izvršni postupak

Izvršni postupak je postupak koji garantuje prinudno sprovođenje izvršenja po odlukama suda i drugih izvršnih naslova, tako da broj izvršenih predmeta je izuzetno velik, što samo po sebi opravdava potrebu da se ovaj modul uključi u nastavni plan i program početne obuke za novo imenovane sudije. Modul sadrži najosnovnija pitanja izvršnog postupka, kako u slučajevima kada postupak pokrene privatni izvršitelj, tako i u slučajevima kada se postupak pokreće od strane suda, ne isključujući pitanja vezana za sprovođenje izvršenja i postupak po žalbi. Ovaj modul je dizajniran da predstavi način kako se odredbe Zakona o Izvršnom Postupku trebaju primeniti u praksi, pa su važni deo ovog pod-modula, stoga praktični slučajevi uključeni a koji podržavaju jednu jedinstvenu praksu izvršenja. Modul „Izvršni Postupak“ predstavljen je stalnim upućivanjem u praksi izazovima jedinstvene primene Zakona o Izvršnom Postupku, kao garancije zakonitosti izvršnog postupka za prava poverilaca i zaštite dužnika od pogrešnih postupanja izvršenja. Ovaj modul je dizajniran tako da bude razvijen u interaktivnom okruženju diskusije i praktičnih vežbi.

Ovaj modul će se baviti: početkom izvršnog postupka, ovlašćenjima i odlukama organa za izvršenje, pravnim osnovama za određivanje izvršenja, sredstvima, predmetom i sprovođenjem izvršenja i pravnim lekovima u izvršenom postupku, vraćanje radnika na posao i postupak prijema i predaje dece, izvršenje preko žiro računa, objedinjavanje akata i postupak izvršenja na osnovu isprave - ugovora o hipoteci.

Vreme trajanja: 6 sesije obuke (18 sati obuke).

8.4.5 Upravno pravo

Ovaj modul će uključivati Opšti Upravni Postupak, kao i Postupak u Upravnom Sporu. Upravno pravo definisano je kao skup odredbi koja regulišu aktivnosti upravnih organa, drugih državnih organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja, gde u upravnim stvarima direktno se sprovode odredbe, odlučuju o pravima i obavezama pojedinaca ili pravnih lica i drugih strana. Iz ovog proizilazi da ove odredbe regulišu oblik aktivnosti organa uprave u vezi sa donošenjem upravnih akata. Zakon o opštem upravnom postupku ne sadrži samo osnovna

načela, već i pravne institute i proceduralna pravna pravila koja obezbeđuju zakonitost i objektivnost rada i odlučivanja, zaštitu subjektivnih prava stranaka i podstiče racionalizaciju i ekonomičnost postupka i istovremeno ometa samovolje upravnog organa koji vodi ovaj postupak. Upravni spor – je sudski postupak koji vodi sudstvo uključujući tri instance na sudovima, a istovremeno pored ispitivanja zakonitosti odluka upravnih organa gde se postupak vodi putem tužbe koju su nezadovoljne stranke podnele protiv jedne konačne odluke u upravnom postupku istovremeno je postupak koji služi i kao instrument za kontrolu rada organa uprave tokom odluke o zahtevima strana u slučaju preispitivanja zahteva do donošenja odluke, gde se u ovom postupku ocenjuje se zakonitost upravnih akata, što takođe daje značaj posebnoj instituciji Upravnog spora, kao garancija u ostvarivanju prava i interesa građana u jednom posebnom postupku i od strane nezavisnog sudskog organa i sudskog postupka.

U ovom modulu razmotriti će se sve dileme sa kojima smo se mi kao sudija suočili tokom našeg dugogodišnjeg rada u slučajevima koji su rešeni u praksi, poput onih koji se odnose na opšti upravni postupak koji se vodi pred upravnim organom i postupak koji se sprovodi na sudu u upravnom sporu, a svaka dilema koju su sudije postavile tokom treninga takođe će biti razmotrena i razjašnjena.

Ovaj modul u svom sadržaju tretiraće: početak upravnog postupka do donošenja upravnog akta, upravni akt i pravna sredstva, pokretanje upravnog spora, prethodni postupak u upravnom sporu i ročište glavnog pretresa, presudu i pravna sredstva u upravnom sporu, upravni postupak do donošenja odluke, pravni lekovi, izvršenje upravnih akata, vrste presuda i rešenja, sudski postupak u predmetima carinskih poreskih sporova i nabavke.

Trajanje: 10 sesija obuke (30 sati obuke).

8.4.6 Obligaciono pravo

Ovom modulu je pridata odgovarajuća važnost zbog velikog obima građanskih pravnih odnosa koji podležu regulisanju Zakonom o Obligacionim Odnosima, ali i zbog činjenice da u sudskoj praksi prema statistici postoji relativno veliki broj sudskih predmeta upravo iz ove oblasti. Teme obuhvaćene u ovom pod-modulu odnose se na materijalne izvore prava o obligacionim odnosima kao osnov za stvaranje ugovornih i van ugovornih građanskopravnih odnosa, kao i pravne efekte, odnosno pravnih posledica koje proizilaze iz ovih građansko pravnih odnosa.

Ovaj modul upućuje sva osnovna pitanja koja su uključena / regulisana u Zakonu o Obligacionim odnosima, posvećujući posebnu pažnju sudskoj praksi koja postoji u slučajevima koji se mogu zasnivati na Zakonu o Obligacionim Odnosima.

Prezentiranje tema vršiće se predstavljanjem jednog ili više slučajeva iz prakse koji su direktno vezani sa temom o kojima bi trebalo da se govori u relevantnoj sesiji. Za prezentacijuslučaja, trener mora da vodi računa o činjeničnim i pravnim aspektima slučaja, da postavi određena pitanja/dileme o kojima će se rasprava odvijati.

Ovaj modul će razmatrati: opšta razmatranja iz obligacionog prava, ugovor i poništaj, osnovama odgovornosti, kategorije štete i kamata, zastarelost, neosnovano obogaćenje, širenje spoljnih poslova bez naloga i jednostranog izražavanja volje, stvarna i lična sredstva obezbeđenja izvršenja potraživanja, zelenaški ugovor i naknada prekomerne štete, kamata i ugovor o poklonu i doživotno izdržavanje.

Trajanje: 9 sesija obuke (27 sati obuke).

8.4.7 Komercijalno pravo

Modul razrađuje sadržaj predmeta „Ekonomskog Prava“ koji uglavnom uključuje ono što se naziva komercijalno pravo, uključujući pravni položaj privrednih subjekata. Ovo je složena pravna grana koja se bavi pravnim položajem privrednih subjekata i njihovim legalnim

poslovanjem na tržištu. Potreba Kosova za brzim i održivim privrednim razvojem pokazala je potrebu za većom posvećenošću zakonskim regulativima u ovoj oblasti, pa su institucije Republike Kosova u koordinaciji sa zainteresovanim stranama i relevantnim međunarodnim institucijama preduzele niz mera u pravcu razvoja i primene privrednog zakonodavstva koje omogućava održivi privredni razvoj. Uprkos donošenju odgovarajućeg zakonodavstva, primena ovog zakonodavstva predstavlja izazov kako za preduzeća, tako i za privrednike, kao i za one koji primenjuju profesiju prava i pravosudnog sistema. Nakon ovih tekućih napora, broj komercijalnih i privrednih zakona se već sprovodi na Kosovu. Ali, pored ovih zakona koji su na snazi i koji su objavljeni u Službenom Listu Republike Kosova, u privrednom pravu se primenjuju i međunarodni instrumenti kao što su: Konvencija Ujedinjenih Nacija o Ugovorima za Međunarodnu Prodaju Robe (CISG), Konvencija iz 1958. godine New York za Priznavanje i Sprovođenje Odluka o Stranim Arbitražama, Pariska Konvencija o Zaštiti Industrijske Svojine (20. marta 1883.) - Svetska Organizacija za Industrijsku Svojину, Sporazum o putovanju (Svetska trgovinska organizacija) i drugi međunarodni instrumenti za koje pravnici koji se bave ovom oblašću moraju imati dovoljno znanja. Modul Ekonomsko Pravo ima za cilj da pomogne sudijama u izgradnji njihove profesionalne sposobnosti u oblasti privrednog prava. Ovaj modul će biti razvijen interaktivnim metodama u cilju uključivanja što većeg broja učesnika kako bi se direktno pomoglo praktičnoj primeni pravnog znanja i razvoju analitičkih veština kod sudija. Pored teorijskih uputstava koja će se dati uopšteno, u praktičnim sesijama će se takođe raspravljati o praktičnim predmetima za razumevanje specifičnosti složenih slučajeva i načina za njihovo rešavanje. Ovaj modul će razmatrati: trgovačka društva, ugovore u privredi, bankarstva i osiguranja, kreditne ugovore, ugovorima o osiguranju - kompenzacija za štetu i regresiju, ugovore o izgradnji, efekat raskida ugovora, pravo intelektualne svojine - autorska pravo i zaštitne znakove, stečaj i alternativno rešavanje sporova - arbitraža.

Vreme trajanja: 9 sesije obuke (27 sati obuke).

8.4.8 Pravo svojine i druga prava stvari

Imovinska pitanja u našoj zemlji su složena oblast i povlače po sebi širok spektar problematika, koje variraju od zakonskih izazova i onih iz sudske prakse, do suočavanje sudova ovim pitanjima. Značaj imovinskih odnosa za građane i državu, kao i složenost i izazovi koje ova oblast predstavlja, čine da se ovaj pod-modul ozbiljno i dubinsko tretira u kurikulumu početnog programa pravnog obrazovanja. Razumevanje imovinskih prava i sudskih praksi u vezi sa njima je od suštinskog značaja, posebno imajući u obzir da je pravo na imovinu jedno od osnovnih ljudskih prava prema Ustavu Republike Kosovo i EKLJP. Sudske odluke u ovoj oblasti imaju direktan uticaj na poštovanje ljudskih prava i očuvanje socijalnog mira. Modul uključuje sudsku praksu koja je suštinska da bi se razjasnili ne samo koncepti o centralnim institucijama imovinskih prava, već i da bi se dublje razumeli načini postupanja sudija i analizirala postojeća sudska praksa u vezi sa nejasnim pitanjima, zakonske dileme ili nedostatke. Ovaj modul se bavi opštim razmatranjima iz građanskog prava, opštim razmatranjima iz prava svojine, suvlasništvo i zajednička svojina, načinima sticanja svojine, sudskom zaštitom prava svojine, stvarnim pravima na stranim stvarima, overom, konstituisanjem i prestankom stvarnih službenosti i zaštita stvarnih službenosti, posed i zaštita, zaloga, hipoteka i stvarni teret i sticanje svojine u građevinarstvu, susedna prava i prava građenja. Ovaj modul je dizajniran da razvije interaktivno okruženje, uključujući diskusije i praktične vežbe, da pomogne sudijama da razumeju i analiziraju dotične složene i važne teme imovinskog prava.

Trajanje: 9 sesije obuke (27 sati obuke).

8.4.9 Nasledno pravo

Modul „Nasledno Pravo“ obuhvata najosnovnija pitanja u okviru naslednog prava, koji obuhvata celokupnost zakonskih odredbi koje regulišu nasledne odnose u vezi sa prenosom imovine od ostavioca na druga lica koja se nazivaju naslednicima. U 2019. godini došlo je do nekih izmena u Zakonu o Nasleđivanju u pogledu nadležnosti organa za raspravljavanje pitanja nasleđivanja, ali je istovremeno sudska praksa prepoznala njegov razvoj u raspravljanju slučajeva iz naslednih odnosa koji će biti rešeni u okviru ovog pod modula.

Pitanja vezana za nasleđivanje, imaju svoju složenost i kao postupak za raspravljavanje zaostavštine, ali i kao pravo koje se u svakodnevnom životu suočava sa njegovim poricanjem. Pravne posledice problema u odnosima nasleđivanja u mnogim slučajevima moraju se utvrditi odlukom suda, što zahteva posvećenost i profesionalizam na najvišem nivou kako bi se sud morao pozabaviti, tako da ovaj pod modul ima svoju važnost kao deo nastavnog programa u početnom programu obuke.

Modul će poslužiti kao dobra osnova za pružanje znanja mladim sudijama koji će se u svom radu suočiti sa raznim pitanjima iz naslednih odnosa, a takođe se oslanja na pravne koncepte zakona o nasleđivanju koji obogaćuju standardima iz sudske prakse o pitanjima ove prirode koji su izuzetno važni u slučajevima uskraćivanja nasledstva, povredu nužnog dela itd. Teme obuhvaćene u ovom modulu su pažljivo izabrane od najvažnijih i najaktuelnijih pitanja. Sudska praksa, koja treba da bude deo ovog pod-modula, nezamenljiv je izvor ne samo za razjašnjenje načina primene zakonskih odredaba, već i za priznavanje standarda razvijenih u ovoj oblasti. Ovaj modul će razmotriti sledeća pitanja: Zakonsko nasleđivanje i nasledni redovi testamentarno nasleđivanja, nužni deo, povreda nužnog dela, nedostojnost za nasleđivanjem, i isključenje iz nasleđivanja, te prelazak nasledne imovine na naslednike.

Vreme trajanja: 4 sesije obuke (12 sati obuke).

8.4.10 Radno pravo

Radni odnosi su prolazili kroz mnoga dešavanja i promene kako u pravnom smislu tako i u sudskoj praksi, dok je broj sudskih slučajeva izuzetno visok, što diktira potrebu da ovaj pod-modul bude deo nastavnog plana i programa u programu početne obuke. Modul će poslužiti kao dobra osnova za pružanje znanja mladim sudijama koji će se u svom radu suočiti sa različitim pitanjima iz radnih odnosa. Ovaj modul zasnovan je na zakonskim konceptima regulacije radnih odnosa, a obogaćen je standardima sudske prakse po pitanjima ove prirode. Ovaj modul upućuje sva osnovna pitanja koja su obuhvaćena / regulisana Zakonom o Radu i Zakonom o Državnim Službenicima, kao i neka pitanja za zaštitu i nadoknadu štete na radu, takođe će se usredsrediti na pitanje nadležnosti sudske zaštite s obzirom da je zaposleni državni službenik ili zaposlen po zakonu o radu. Sudska praksa koja bi trebalo da bude deo ovog modula nezamenljiv je izvor ne samo za pojašnjenje načina primene zakonskih odredaba, već i za priznavanje standarda razvijenih u ovoj oblasti.

Ovaj modul će po svom sadržaju obuhvatati: Zasnivanje radnog odnosa (Zakon o radu - ZR, i Zakon o civilnoj službi ZCS), sporove iz radnog odnosa po Zakonu o radu, sporove iz radnog odnosa po Zakonu o civilnim službenicima, zaštita na radu i naknada štete prouzrokovane na radu i razmatranje predmeta iz sudske prakse.

Vreme trajanja: 6 sesije obuke (18 sati obuke)

8.4.11 Porodično pravo

Porodično pravo kao jedna celina regulisana je Zakonom o Porodici, koji je u 2019. godini imao neke izmene vezan sa obračunavanjem doprinosa bračnih drugova, ali je istovremeno sudska praksa prepoznala njegov razvoj u rešavanju slučajeva iz bračnih, porodičnih odnosa koji se takođe razmatraju u okviru ovog pod-modula.

Porodična pitanja su obično osetljive prirode i zahtevaju posvećenost i profesionalizam najvišeg nivoa da bi se razmatrale od strane suda, tako da ovaj modul ima svoju važnost kao deo nastavnog programa početne obuke.

Modul će poslužiti kao dobra osnova za pružanje znanja mladim sudijama koji će se u svom radu suočiti sa različitim pitanjima iz bračnih i porodičnih odnosa.

U okviru ovog pod-modula, pitanje nasilja u porodici sa svojim složenostima i specifičnošću tretira se kao pitanje od posebnog značaja. Sudska praksa, koja će biti deo ovog pod-modula, nezamenljiv je izvor ne samo za razjašnjenje načina primene zakonskih odredaba, već i za priznavanje razvijenih standarda u ovoj oblasti.

Upućivanje bilo kog pitanja / teme obuhvaćene u ovom pod-modulu trebalo bi da se razmatra i kratkim (teorijskim) prikazom ostalih pojmova i značenja svakog postavljenog pitanja, a istovremeno treba da bude praćeno primerima za svaku temu. Primeri treba da budu pažljivo odabrani i podržani konsolidovanom sudskom praksom. Ovaj modul će se baviti: Porodično pravo, izvori porodičnog prava, pol i vrste pola, bračno pravo, razvod braka, postupak razvoda, obaveza izdržavanja i roditeljsko pravo, posebni oblici zaštite dece bez roditeljskog staranja, protivljenje i potvrđivanje materinstva ili očinstvo, imovinski odnosi između supružnika i promena konačne odluke u vezi poveravanja dece, kontakta i finansijskog izdržavanja. U okviru ovog modula biće sprovedena simulacija suđenja sa naglaskom na saslušanju stranaka kao dokazno sredstvo.

Vreme trajanja: 8 sesije (21 sati obuke).

8.5 Lične i interdisciplinarne veštine

8.5.1 Razvoj socijalnih veština i upravljanje stresom

Potreba za kvalitetno kompletiranje novih sudija rezultirala je uvođenjem u programu početne obuke i pod-module sa interdisciplinarnim karakterom, kroz koje će novoimenovane sudije imati mogućnost da se upoznaju sa pojmovima i kategorijama, sadržajem i drugim važnim informacijama iz socijalne i psihološke oblasti. Ovaj modul ima za cilj podizanje socijalnih veština sudija i njihovo opremanje osnovnim psiho-socijalnim znanjima, ovom važnom komponentom kompletiranja savremenog sudije koji pored obima stručnih znanja i iskustva iz oblasti pravosuđa, sa ovim znanjima, informacijama i nova iskustva iz socijalne i psihološke oblasti unaprede za kvalitetnim učinkom tokom vršenja veoma važnog i veoma delikatnog zadatka. Posebno tretiraće se upravljanje vremenom kao predispozicija za upravljanje stresom od strane sudija, zaštiti zdravlja i poboljšanju kvaliteta rada i života sudija, kao i unutrašnjim pravilima komunikacije, komunikacije sa stranama i javnošću od strane sudija.

Upravljanje vremenom je suštinska predispozicija za upravljanje stresom kod sudija, grupe profesionalaca koji se često suočavaju sa visokim pritiscima i uskim rokovima. Koristeći efikasne tehnike upravljanja vremenom, kao utvrđivanje prioriteta, planiranje zadataka i delegiranje odgovornosti, sudije mogu značajno smanjiti svoje radno opterećenje i bolje kontrolisati svoje tokove zadataka. Ovo ne samo da pomaže u sprečavanju osećaja preopterećenosti i stresa, već takođe obezbeđuje uravnoteženiji i održivi pristup odlučivanju, povećavajući efikasnost i poboljšavajući kvalitet njihovog rada. Prakse upravljanja vremenom

su suštinske za održavanje ravnoteže između rada i ličnog života, ključnog faktora u očuvanju mentalnog zdravlja i blagostanja sudija.

Zaštita zdravlja i poboljšanje kvaliteta rada i života sudija su od suštinskog značaja za pravedno i efikasno funkcionisanje pravosudnog sistema. To uključuje obezbeđivanje zdravog, visokokvalitetnog radnog okruženja gde se stres upravlja na efikasan način i gde se poštuju potrebe za ravnotežom između rada i ličnog života. Uključivanje programa za stručni razvoj i kontinuirano obrazovanje su ključni za podršku sudijama u njihovim svakodnevnim zadacima. Nadalje, stvaranje organizacijske kulture koja promovise blagostanje i zdravu ravnotežu rad-život doprineće u poboljšanju njihovog profesionalnog učinka i kvaliteta odluka koje donose. Ovaj modul se bavi temama kao što su: motivacija pojedinca i društveno okruženje, upravljanje vremenom kao predispozicija za unapređenje profesionalnih performansi, motivacija, stres i fizičko zdravlje, socijalna psihologija i kriminalitet, psihosocijalni izvori kriminala i kriminalitet kao društveni fenomen.

Trajanje: 2 sesije obuke (6 sati obuke).

8.5.2 Profesionalna Etika i disciplinska odgovornost

Očekuje se da će sudija zaštititi važne ustavne vrednosti za stvaranje institucionalnog okruženja koje će poboljšati kredibilitet građana u kosovskom pravosudnom sistemu. U tom smislu, modul „Profesionalna etika“ je važan deo početnog programa i ima za cilj da podstakne mlade sudije da podignu nivo brige o ponašanjima koja mogu naštetiti imidžu suca i celovitosti pravosuđa u celini. Kodeks etike i profesionalnog ponašanja za sudije, kojeg je usvojilo Sudsko Savet Kosova, trebalo bi da bude posvećen profesionalizmu, a ne planu za kažnjavanje. Kodeks takođe služi kao priznavanje (prihvatanje) velike odgovornosti koja prati javnu službu u kosovskom pravosudnom sistemu. Strogo poštovanje Kodeksa Etike dokaz je najvišeg nivoa profesionalizma. Ovo se naročito odnosi na zemlje poput Kosova, gde kodeks etike odražava osnovna načela građanskih prava. Ako sudija razume svrhu i uslove kodeksa etike, to znanje će mu pomoći da izbegne disciplinski rizik, inače se sudije mogu suočiti sa disciplinskim postupkom. Modul "Profesionalna Etika" predstavljeno je neprestano pozivanjem na ustaljenu praksu primene Kodeksa Etike i profesionalnog ponašanja sudija, kao garancije za objektivno, profesionalno i pouzdano sudstvo i kao garanciju za integritet pravosudnog sistema. Važna osnova ovog pod-modula su i koncepti obuke izgrađeni tokom godina i međunarodna stručnost koja postoji u vezi etike uopšte. Ovaj modul je osmišljen tako da bude razvijen u interaktivnoj diskusiji i razmatranju praktičnih slučajeva i vežbi. Trener treba da je spreman i otvoren za raspravu o slučaju / slučajevima vezanim za temu dotične sesije podsticanjem interaktivne i analitičke rasprave o tom pitanju, ali istovremeno nudeći perspektivu izgrađenu tokom godina u vezi sa profesionalnom etikom. Važan deo suočavanja sa izazovima je pojedinačno suočavanje učesnika sa zadacima primerima (praktični slučajevi koji uključuju činjenično stanje slučaja) koji traže iznošenje stavova o etičkim dilemama koje mogu postojati. Sadržaj: Kodeks Etike i Profesionalno Ponašanje Sudija, disciplinska odgovornost - prekršaji i disciplinske mere, i disciplinski postupak protiv sudija.

Vreme trajanja: 4 sesije obuke (12 sati obuke).

8.5.3 Upravljanje predmetima i procena učinka

Menadžment je planirani proces aktivnosti na postizanju određenih ciljeva iz odgovarajuće oblasti. Ova jednostavna definicija pokazuje koliko je ovaj proces važan za sudove u celini i za suce posebno. Postoje sudovi kako bi strankama u postupku pružili fer i brza rešenja. Stoga je centralna funkcija suda upravljanje predmetima koje imaju. Savremena teorija upravljanja

slučajevima je da sudije, zajedno sa pomoćnim osobljem, treba aktivno da nadgledaju i kontrolišu kretanje nezavršenih predmeta na sudu. Da bi se te dileme približile i rešavale u praksi, novoimenovane sudije, pored prezentiran materijala, interaktivne diskusije, prezentiranje slučajeva iz sudske prakse, biće podeljeni i u radne grupe radi diskusije o hipotetičkim slučajevima izražavajući mišljenja o njihovom rešavanju u praksi.

U ovom modulu tretiraće se: Značaj i principi upravljanja tokom predmeta, svrha rada sudova i osnovne metode u upravljanju predmetima, kao i kontrola odlaganja, rukovodilac i mere učinka u sudu i procena učinka sudija i Komisije za procenu učinka sudija.

Trajanje: 3 sesije obuke (9 sati obuke)

8.5.4 Pravila komunikacije

Komunikacija uopšte je ontološka i etičko-socijalna veština i atribut ljudskih bića. Brzi društveno-ekonomski, tehnički i tehnološki razvoj pratili su i standardizacije u komunikaciji, ponekad očuvanje nacionalnih, etničkih, kulturnih i subkulturnih finoća, a nekada sinhronizovane u institucionalizovanim standardizacijama u relevantnim oblastima, posebno u oblasti tehnologije i informatike, i u pravnoj oblasti. Pravna profesija, posebno sudijska, kako ovde na Kosovu, tako i šire, zahteva, kao i druge profesije, razvoj kvalitetne, delikatne i dosledne normativne i profesionalne komunikacije unutar same institucije suda, kao i van nje, sa drugim institucionalnim strukturama i javnim mnjenjem uopšte. Pored dovoljne stručne spremlje, obrazovanje i priprema savremenih sudija danas podrazumeva i njihovu obuku i razvoj komunikacijskih veština. Ovaj modul će se fokusirati na veštine komunikacije u okviru internih pravila, odnosno razvoj veština interne komunikacije učenjem i sticanjem internih pravila komunikacije unutar sudske institucije u podređenoj vertikalnoj liniji i horizontalnoj saradničkoj liniji i razvoju veština komunikacije sa javnošću, odnosno komunikacija sa drugim strukturama, institucijama kao i javnim mnjenjem u celini. Ovaj modul će obuhvatiti: Osnove komunikacije i njene vrste, karakteristike verbalne i neverbalne komunikacije, razlike i veze između verbalne i neverbalne komunikacije, interpersonalnu, ličnu i apersonalnu komunikaciju, slušanje i govor, veštine aktivnog slušanja, probleme u međuljudskoj komunikaciji i pravilima dobre komunikacije. Interna pravila komunikacije, i komunikacija sa strankama i javnošću, sastavni su deo uloge sudija u pravosudnom sistemu. Na domaćem nivou, sudije moraju da poštuju jasne komunikacione protokole koji poštuju poverljivost i integritet sudskih predmeta.

Vreme trajanja: 2 sesije obuke (6 sati obuke).

8.5.5 Obrazloženje sudskih odluka (krivično-građanska oblast)

Obrazloženje sudskih odluka predstavlja jedno od najvažnijih pitanja sudskog odlučivanja, kroz koje sudije na sažet način argumentuju zašto su se na određeni način opredelile za neke alternativne opcije. Pored metodološkog aspekta, obrazloženje sudske odluke predstavlja i zakonsku, ustavnu obavezu i relevantan aspekt prava na pravično suđenje propisano članom 6. EKLJP. Kontinuirana jurisprudencija ESLJP odražava načelo koji se odnosi na dobro upravljanje pravdom, da sudske odluke moraju u dovoljnoj meri da naznače razloge na kojima su zasnovane (Papon protiv Francuske). Obrazloženje odluka ima za cilj da pokaže strankama da su saslušane i da im na taj način pomogne da odluka bude prihvatljivija za njih. Pored toga, obavezuje sudiju da svoje obrazloženje potkrepí objektivnim argumentima i čuva pravo odbrane. Međutim, obim obaveze za obrazloženje odluke može varirati u zavisnosti od prirode ove poslednje i mora se analizirati u svetlu okolnosti slučaja (Ruiz Torija protiv Španije, st. 29). U okviru ovog modula biće obrađena pravila i metodologije kako napisati sudsku odluku,

kako argumentovati i analizirati na pravi način itd. Dovoljno obrazloženje standarda o pravu na obrazloženu sudsku odluku i obaveza sudova da daju dovoljne i suštinske razloge za odluku. Struktura sudskih odluka, metodologije izrade sudskih odluka, objašnjenje i primena metoda pravnog pisanja IRAC i TREAC, biće dekonstruisane i prilagođene našoj sudskoj praksi, ugrađene u obrazloženje odluka i podizanje i jačanje analitičke komponente odluke, čineći dovoljnim aspekt identifikovanja problema, objašnjavanje pravne norme, analizu i zaključke iz logičnog i strukturalnog procesa pravnog pisanja.

Osnovna dilema novoimenovanih sudija je kako da sastave strukturiranu sudsku odluku, pravilnu po sadržaju, jasnu po smislu i koja ne sadrži proceduralne i materijalne povrede na koje se može pobijati. Pisanje i obrazloženje sudskih odluka predstavlja standard za ocenjivanje rada sudija. U tom smislu, pravno pisanje i rezonovanje u radu sudija predstavlja nedostižan cilj, stoga se kroz ovaj modul nastoji razviti kapacitet sudija i podići kvalitet pravnog obrazloženja i pisanja u radu mladih sudija. Razumevanje i praktična primena metoda pravnog pisanja poznatih kao IRAC i TREAC je značajno pitanje za unapređenje pravnog pisanja uopšte u zemlji, kako bi se izgradili standardi odlučivanja koji će podići kvalitet obrazloženja i, posledično, sudskih odluka uopšte. Pristup je da se upotreba ovih pravnih metodologija pisanja premesti u uobičajenu, svakodnevnu radnu praksu sudija u izradi sudskih odluka. U tom aspektu, radi pripreme za njihovu efikasnu upotrebu, tokom obuka biće prikazani praktični primeri primene u sudskoj praksi. Razvoj analitičkih veština kod mladih sudija jedan je od izazova početnog programa, koji je diktiran potrebama sudske prakse. Ovaj modul će se baviti: Pravom na obrazloženu sudsku odluku, načelima pravnog pisanja, metodologijom korišćenja IRAC i TREAC formula, strukturom i metodologijom izrade krivičnih i građanskih presuda.

Vreme trajanja: 8 sesija obuke (24 sati obuke)

8.5.6 Administracija i odgovornosti pravosuđa

U okviru ovog modula obrađivaće se načini rada uprave, odgovornosti sudije, kao i sistemi kao što su SMIL, krivična evidencija, audio i video snimci, elektronski dosije uprave.

Vreme trajanja: 4 sesije obuke (12 sati obuke).

8.6 Zakonodavstvo i dopunske veštine

8.6.1 Zakon o Maloletničkoj Pravdi

Zakonik o Maloletničkoj Pravdi stupio na snagu u aprilu 2019. (ZMP), kao i prethodni zakon, uređuje opšti deo, postupak protiv maloletnika, suđenje odraslih za krivična dela počinjena nad decom, zaštitu dece kao svedoka i oštećene krivičnim delom kao i izvršenje sankcija prema maloletniku.

ZMP sadrži odredbe u koje su uključena načela Evropske Konvencije o Pravima Deteta i sa svakom promenom postoje novine koje prate promene najsavremenijih međunarodnih standarda. Ovog puta je dodato poglavlje o zaštiti dece kao svedoka i oštećenih krivičnim delom.

Najbolji interes maloletnika je najvažnije načelo ZMP izražen ne samo u posebnoj odredbi, već i u mnogim drugim odredbama kako u opštem delu, tako i u delu krivičnog postupka protiv maloletnika, dok je najbolji interes deteta žrtve je preovlađujuće načelo u poglavlju o zaštiti dece kao svedoka i povređenog krivičnim delom.

ZMP je isprepletena sa drugim načelima postupka protiv maloletnika, kao što su hitnost postupka, njegova poverljivost, profesionalna zaštita koja je potrebna u bilo kojoj fazi postupka, starost krivične odgovornosti, posebne mere i kazne, sudije i tužioci specijalizovani za maloletnike, mogućnost za izmenu odluke i eventualno neizvršenje mere, primena načela mogućnosti u krivičnom gonjenju i mnogi druge mogućnosti, koje garantuju hitan, pravičan i pravedan postupak protiv maloletnog izvršioca krivičnog dela.

Rešavanje dilema u praksi koje su važne za novoimenovane sudije o navedenim temama, biće objašnjeno kroz delimičnim teorijskim delom osnovnih pojmova sadržanih u Zakonu o Maloletničkoj Pravdi i njihova konkretna primena kroz slučajeve iz nacionalne sudske prakse. Takođe rešavanje će biti i kroz tumačenje odredbi Evropske Konvencije o Dečijim Pravima. Modul sastoji se i od: Smernica, definicija, mera i kazni za maloletnike i njihovo rešavanje, izricanje mera i kazni odraslim punoletnim licima za krivična dela počinjena kao maloletnici efekat kazne na vaspitnu meru, mere različitosti i posredovanje, obrazovne mere i kazne, pripremni postupak, sudska revizija, odluke i pravni lekovi i zaštita dece kao žrtve u krivičnom postupku.

Vreme trajanja: 3 sesije obuke (9 sati obuke).

8.6.2 Posredovanje u predmetima građanske oblasti

Posredovanje je van sudska aktivnost koju vrši treće lice (posrednik) za rešavanje sporova između subjekata prava u skladu sa uslovima predviđanim zakonom. Primena posredovanja u rešavanju sporova u građanskim predmetima predstavlja konstruktivnu van sudsku alternativu za postizanje zadovoljavajućeg rešenja za strane u sporu, gde je pored alternativnog rešenja zakonodavnih izmena definisano i obavezno posredovanje gde sud obavezuje stranke da pokušaju da reše svoje problem posredovanjem.

Uključivanje posredovanja kao pravni institut i njegova primena u sudskim postupcima relevantna je i veoma važna prilika za rešavanje mnogih slučajeva sa kojima su sudovi preopterećeni, a efikasnost sudova bi se postigla oslobađanjem potencijalnih predmeta za rešavanje s sporazuma, a sudije bi trebale imati dovoljno vremena da rešavaju složenije predmete kako bi ih mogle voditi u razumnom i kvalitetnijem vremenskom roku. U okviru ovog modula biće obrađeno: posredovanje u građanskim sporovima i zaključivanje sporazuma o posredovanju između strana.

Vreme trajanja: 2 sesije obuke (6 sati obuke)

8.6.3 Zakon o prekršajima

Imajući u vidu da je prekršaj delo koje se sprovodi u mnogim oblastima, njihov značaj, ograničeno vreme za obuku, imaće za cilj da se učesnici informišu o prekršaju, razlici sa drugim delima, načelima dela i utvrđivanja prekršaja sa važećim zakonskim odredbama, prirode prekršaja i mera koje se mogu izreći. Tokom obuke polaznici će biti informisani o prekršaju, šta ga razlikuje od ostalih prekršaja, i koji su elementi zajednički sa drugim delima (krivično delo, privredni prestup i sl.).

Takođe učesnici biće upoznati sa načelima zakonitosti, i značaj definisanja prekršaja.

Vreme trajanja: 4 sesije obuke (12 sati obuke)

8.6.4 Zaštita od diskriminacije

Modul "*Zaštita od diskriminacije*" dizajniran je na takav način da uključuje tretiranje na savremeni način principa i postupaka za sprečavanje i borbu protiv diskriminacije na osnovu nacionalnosti ili veze sa nekom zajednicom, socijalnom ili nacionalnom poreklu, rasi, etničkoj

pripadnosti, boji kože, rođenja, porekla, seksa, spola, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, jeziku, državljanstvu, verskom uverenju i veri, političkoj pripadnosti, političkom mišljenju ili drugim mišljenjima, socijalnom ili ličnom statusu, dobu, porodičnom ili bračnom statusu, trudnoći, materinstvu, imovinskom stanju, zdravstvenom stanju, ograničenoj sposobnosti, genetskom nasleđu ili nekog drugog osnova, u cilju sprovođenja principa jednakog tretiranja. Budući da je broj slučajeva pokrenutih u sudu na osnovu zaštite protiv diskriminacije u sve većem rastu, onda to i utvrđuje potrebu uključivanja ovog pod-modula u kurikulumu početnog programa za novoimenovane sudije. Modul sadrži najsuštinska pitanja o osnovama i oblicima manifestacije diskriminacije, vrste nejednakog tretiranja, obaveze javnih institucija u sprečavanju i tretiranju slučajeva protiv diskriminacije, kao i postupci, rokovi i odlučivanja od strane suda za tretiranje tužbi po osnovu diskriminacije. Ovaj modul je dizajniran da predstavi i način kako se trebaju sprovesti odredbe Zakona protiv diskriminacije (Zakon o zaštiti od diskriminacije) (ZZD) u praksi, kroz tretiranje praktičnih slučajeva, koji se oslanjao na sudsku praksu domaćih sudova i onih ESLJP, na osnovu tumačenje člana 14. EKLJP, za zaštitu od diskriminacije. Modul "*Zaštita od diskriminacije*" predstavlja se pozivajući se kontinuirano na praksi, u vezi sa izazovima jedinstvenog sprovođenja Zakona o zaštiti od diskriminacije, kao garancije zakonitosti procesa za prava strana i njihove zaštite na diskriminatorne radnje. Ovaj modul je dizajniran da se odvija u interaktivnom okruženju diskusija i praktičnih vežbi.

Modul će razmatrati: Osnove i oblike manifestacije diskriminacije prema ZZD, vrste nejednakog tretiranja, odgovornosti institucija Republike Kosova, pristup u instituciji Ombudsmana i postupak pred njom, postupak pred sudom, rokovi, teret dokaza, razmatranje činjenica od sudova u vezi sa dokazivanjem diskriminacije, vrste odluka i pravna sredstva, naknada (nagrada) štete zbog diskriminacije iz radnog odnosa, materijalno pravo za zabranu diskriminacije, međunarodni instrumenti koji su sprovodljivi na Kosovu prema Ustavu Republike Kosovo, tumačenje člana 14. EKLJP od ESLJP. Praksa ESLJP sprovodljiva prema članu 53. Ustava Republike Kosovo.

Trajanje: 2 sesije obuke (6 sati obuke).

8.6.5 Nasilje u porodici

Pitanje sprečavanja nasilja u porodici u svim njegovim oblicima regulisano je Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici br.03/L-182, koji je stupio na snagu avgusta meseca 2010. godine, ukidajući Uredbu UNMIK-a br.2003/12 o zaštiti od nasilja u porodici. Uprkos formalnom napretku koji je urađen u zaštiti ljudskih prava i sloboda, određene pojave kao nasilje u porodici itd., nastavilo je ostati ozbiljan izazov za društvo i mehanizme/agencije koje sprovode ove zakone, u vezi sa sprečavanjem nasilja u svim njegovim oblicima. Kosovo je 2020. godine ustavnim amandmanima prihvatilo kao deo pravnog sistema naše zemlje Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Na osnovu ove konvencije i potrebe za reformom u zakonodavstvu koje reguliše ovu oblast, u 2023. godinu usvojen je Zakon o sprečavanju i zaštiti od nasilja u porodici, nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja (Zakon br. 08/L-185, 21. septembra 2023.). Svrha ovog zakona je da spreči i tretira nasilje nad ženama, nasilje u porodici i rodno zasnovanog nasilja, zaštiti i doprinese u eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama, promovisanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena, kao i izgraditi potrebne mehanizme za pružanje podrške nad žrtvama svih oblika nasilja regulisanih ovim zakonom.

U modulu na temi "Nasilje u porodici" biće razrađeno značenje i definicija nasilja u porodici, nasilja nad ženama, rodno zasnovanog nasilja nad ženama, političkog uznemiravanja,

političkog nasilja, psihičkog nasilja, ekonomskog nasilja, kontinuirane kontrole, seksualnog uznemiravanja putem interneta, sindroma zlostavljane osobe i definisanje strana i zastupnika za zaštitu interesa žrtava. U okviru ovog modula tretiraće se pitanja koja se odnose na subjekte koji imaju pravo da pokrenu postupak za izricanje zaštitnih mera, zaštitnih mera uzimajući za osnovu nasilje u porodici, nasilje nad ženama i drugih oblika nasilja regulisanih ovim zakonom, postupak za razmatranje zahteva za nalog redovne zaštite i postupak za razmatranje zahteva za izdavanje naloga za hitnu zaštitu. Biće tretirana uloga i dužnost nadležnih institucija za sprovođenje ovog zakona, kao i Administrativna uputstva, međunarodni i regionalni instrumenti koji pokrivaju ovu oblast.

U okviru ovog modula biće sprovedena simulacija suđenja u građanskoj oblasti sa temom – saslušanje žrtve.

Trajanje: 8 sesije obuke (21 sati obuke)

10. Zaključak

Ovaj program obuke odražava potrebe za obuku novoimenovanih sudija i očekivanje institucija pravosudnog i tužilačkog sistema u pripremi i razvoju profesionalnih, etičkih i praktičnih veština, sa ciljem da na kraju obuke korisnici budu spremni za obavljanje funkcije sudija na profesionalan, nezavisan i efikasan način.

Sadržaj programa, moduli obuke i praktična obuka, odražavaju definisane ciljeve AP za razvoj kompetencija, oslanjajući se na vreme trajanja obuke definisano zakonom i imajući u obzir pripremu i prethodno profesionalno iskustvo korisnika koji sada su već prošli sve faze testiranja i ocenjivanja profesionalnih kompetencija od strane Sudskog Saveta Kosova, odnosno relevantnih komisija.

Akademia e Drejtësisë

<https://ad.rks-gov.net>

infoad@rks-gov.net

Rr. Murat Mehmeti 1-3, Prishtinë

Tel:+383 38 200 18 660